SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

İNSAN VE TOPLUM

BİLİMLERİ DERGİSİ

SUİTDER

SAYI

64

E-ISSN: 3023-8471

İNSAN VE TOPLUM
BİLİMLERİ DERGİSİ
Sayı: 64-Aralık 2025/ Issue: 64-December 2025

SUİTDER

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Kamile ÇETİN
Doç. Dr. Özgür TÜRKER
Dr. Öğr. Üyesi Burak SÖNMEZ

Alan Editörleri

Prof. Dr. Mustafa YAKAR
Prof. Dr. Nurten KİRİŞ YILMAZ
Doç. Dr. Kamile ÇETİN
Doç. Dr. Muhsine Eda ARMAĞAN
Doç. Dr. Şule ÖZÜN
Doç. Dr. Özgür TÜRKER
Dr. Öğr. Üyesi Burak SÖNMEZ
Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem MANAP KIRMIZIGÜL
Dr. Öğr. Üyesi Fatma OKTAY

Yabancı Dil Editörleri

Doç. Dr. Şule ÖZÜN
Dr. Öğr. Üyesi Yeşim Sultan YAŞAR
Dr. Öğr. Üyesi İlker ÖZÇELİK
Arş. Gör. Dr. Yasemen KİRİŞ YATAĞAN

SUİTDER

e-ISSN: 3023-8471
https://dergipark.org.tr/tr/pub/suitder

SUİTDER

SDÜ İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ DERGİSİ

Suleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences

Sayı [Issue]: 64 Yıl [Year]: 2025

***Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* (SUİTDER):**

Hakemli bir dergi olan Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi (SUITDER) 1995 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi adıyla yayın hayatına başlamıştır. 2024 yılında ad değişikliği gerçekleştirilmiştir. SUİTDER TÜBİTAK ULAKBİM TR Dizin ve Erih+ tarafından taranmaktadır. Dergimiz, sosyal bilimlerin; Antropoloji, Arkeoloji, Batı Dilleri ve Edebiyatları, Coğrafya, Felsefe, Sanat Tarihi, Sosyoloji, Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı alanlarında araştırmacıların Türkçe ve diğer dillerdeki çalışmalarına yer vererek, bu çalışmaları akademik camianın katkısına ve tartışmasına sunmayı amaç edinmiştir (Eğitim Bilimleri, İlahiyat Fakültesi ve İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Altındaki Alanlardan Yayın Kabul Edilmemektedir). 2016'dan itibaren yayın hayatına hem basılı hem de elektronik ortamda devam eden dergimiz, 2018 yılı ve sonrasında sadece elektronik ortamda yayın hayatına devam etmektedir.

Suleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences (SUITDER):

Suleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences (SUITDER), a peer-reviewed journal, started its publication life in 1995 under the name of Süleyman Demirel University Faculty of Arts and Sciences Social Sciences Journal. It underwent a name change in 2024. SUITDER is indexed by TÜBİTAK ULAKBİM TR Index and Erih+. Our journal aims to present the works in Turkish and other languages of researchers in the fields of social sciences, such as Anthropology, Archaeology, Western Languages and Literatures, Geography, Philosophy, Art History, Sociology, History, Turkish Language and Literature, contributing to and stimulating academic discussion (Publications from the fields under the Faculties of Education Sciences, Theology, and Economics and Administrative Sciences are not accepted). Since 2016, our journal has continued to be published in both print and electronic format, but since 2018, it has continued its publication life only in electronic format.

Yazışma Adresi / Mailing Address:

Süleyman Demirel Üniversitesi, Doğu Kampüsü, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

E-mail: suitder@sdu.edu.tr

Web adresi / Web Address:

https://dergipark.org.tr/tr/pub/suitder

SUİTDER, Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) ile lisanslanmıştır.

SUİTDER
SDÜ İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ DERGİSİ
Süleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences

Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir.

Suleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences is a refereed international journal.

Yayın Türü:

Uluslararası Süreli Yayın

Publication Type:

International Periodical

Dergi yılda iki kez yayımlanır: *(Haziran ve Aralık)*

The Journal is published biannually:

(June and December)

Sayı [Issue] 64

Yıl [Year] 2025

CC BY NC

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ DERGİSİ

Suleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences

Sahibi / Owner

Prof. Dr. Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Editörler / Editors:

Doç. Dr. Kamile ÇETİN [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Doç. Dr. Özgür TÜRKER [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Dr. Öğr. Üyesi Burak SÖNMEZ [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Danışma Kurulu / Advisory Board:

Prof. Dr. Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Prof. Dr. Ebru TAYSİ [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Prof. Dr. Doğan DEMİRCİ [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Prof. Dr. Hakan KARAGÖZ [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Prof. Dr. Halil Altay GÖDE [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Prof. Dr. Kevser ÇELİK [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Prof. Dr. Ömer ŞEKERCİ [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Alan Editörleri / Section Editors:

Prof. Dr. Mustafa YAKAR [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Prof. Dr. Nurten KİRİŞ YILMAZ [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Doç. Dr. Kamile ÇETİN [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Doç. Dr. Muhsine Eda ARMAĞAN [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Doç. Dr. Özgür TÜRKER [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Doç. Dr. Şule ÖZÜN [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Dr. Öğr. Üyesi Burak SÖNMEZ [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem MANAP KIRMIZIGÜL [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Dr. Öğr. Üyesi Fatma OKTAY [Süleyman Demirel Üniversitesi]

İngilizce Dil Editörlü/ English Language Editors:

Doç. Dr. Şule ÖZÜN [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Editöryal Sekreterya / Editorial Assistance

Ceyda GÖRENEKLİ [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Logo ve Kapak Tasarım / Logo and Cover Design:

Doç. Dr. Özgür TÜRKER [Süleyman Demirel Üniversitesi]

Dergi Tarihçesi:

Derginin önceki adı	*e-ISSN*	*Yıl*
SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi	*2667-6206*	*2007-2023*

SÜİTDER
SDÜ İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ DERGİSİ
Süleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences

Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir.

Suleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences is a refereed international journal.

Yayın Türü:

Uluslararası Süreli Yayın

Publication Type:

International Periodical

Dergi yılda iki kez yayımlanır: *(Haziran ve Aralık)*

The Journal is published biannually:

(June and December)

Sayı [Issue] 64

Yıl [Year] 2025

CC BY NC

BİLİM DANIŞMA KURULU / SCIENCE ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU [Ankara Üniversitesi]
Prof. Dr. Adnan PINAR [Necmettin Erbakan Üniversitesi]
Prof. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN [Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi]
Prof. Dr. Beate BÖHLENDORF-ARSLAN [Philipps Unıversität]
Prof. Dr. Burul SAGINBAYEVA [Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi]
Prof. Dr. Cemali SARI [Akdeniz Üniversitesi]
Prof. Dr. Dimiter ANGELOV [Harvard University]
Prof. Dr. Elif KOPARAL [Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]
Prof. Dr. Erkan SALAN [Aydın Adnan Menderes Üniversitesi]
Prof. Dr. Esra Burcu SAĞLAM [Hacettepe Üniversitesi]
Prof. Dr. Fikri GÜL [Pamukkale Üniversitesi]
Prof. Dr. Indra KARAPETJANA [University of Latvia]
Prof. Dr. Jeroen POBLOME [Katholieke Universiteit Leuven]
Prof. Dr. Lidewijde DE JONG [Rijksuniversiteit Groningen]
Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL [Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi]
Prof. Dr. Nurullah ÇETİN [Ankara Üniversitesi]
Prof. Dr. Şevket IŞIK [Ege Üniversitesi]
Prof. Dr. Yücel BULUT [İstanbul Üniversitesi]
Doç. Dr. Mustafa KAYA [Afyon Kocatepe Üniversitesi]
Doç. Dr. Mustafa Kemal ŞAHİN [Aydın Adnan Menderes Üniversitesi]
Dr. Öğr. Üyesi Eylül Ceren DEMİR HEKİMOĞLU [Adıyaman Ün.]
Dr. Öğr. Üyesi Tülin YENİLİR [Manisa Celâl Bayar Üniversitesi]

Unvan ve isme göre alfabetik sıralı / Sorted by academic title and name

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

SÜİTDER
SDÜ İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ DERGİSİ
Süleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences

Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir.

Suleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences is a refereed international journal.

Yayın Türü:

Uluslararası Süreli Yayın

Publication Type:

International Periodical

Dergi yılda iki kez yayımlanır: *(Haziran ve Aralık)*

The Journal is published biannually:

(June and December)

Sayı [Issue] 64

Yıl [Year] 2025

CC BY NC

İNDEKSLER /INDEXES

TR Dizin

Ulakbim TR Dizin

erih+

erih+

KÖR HAKEMLİK GARANTİ BEYANNAMESİ

Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi olarak, yayın süreçlerimizde *Uluslararası Yayın Etiği Beyannamesi* (Committee on Publication Ethics - COPE) ilkelerine bağlı kalmayı taahhüt ederiz. Dergimiz, akademik tarafsızlık ve bilimsel dürüstlük ilkeleri doğrultusunda, kör hakemlik (*double-blind peer review*) sistemini uygulamaktadır. Bu süreçte, hakemlerin ve yazarların kimlikleri karşılıklı olarak gizli tutulmakta ve bu gizliliğin korunması temel prensibimiz olarak özenle gözetilmektedir.

Dergimizin **64. Sayısı** kapsamındaki makalelerin değerlendirme sürecine katkı sunan değerli hakemlerimize içtenlikle teşekkür ederiz. Hakemlik sürecine katkıda bulunan akademisyenlerimizin isimleri, hakemlik sürecinin anonimlik ilkesi gereği açıklanmamaktadır. Bununla birlikte, bilimsel katkılarından dolayı kendilerine minnettarlığımızı ifade etmek isteriz.

Bilimsel yayın sürecinin kalitesini ve güvenilirliğini artırmak adına göstermiş oldukları özverili çalışmalar için teşekkür eder, gelecek sayılarımızda da iş birliğimizin devam etmesini dileriz.

Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi

Editör Kurulu

DECLARATION OF ASSURANCE FOR DOUBLE-BLIND PEER REVIEW

As *Suleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences*, we are committed to adhering to the principles of the *International Publication Ethics Declaration* (Committee on Publication Ethics - COPE) in all stages of our publication process. In line with the principles of academic impartiality and scientific integrity, our journal implements a double-blind peer review system. During this process, the identities of both reviewers and authors are kept strictly confidential, and safeguarding this anonymity remains one of our core principles.

We extend our heartfelt gratitude to the esteemed reviewers who have contributed to the evaluation process of the articles included in Issue 64 of our journal. In accordance with the principles of anonymity in the peer review process, the names of the scholars who participated in the review process are not disclosed. However, we express our sincere appreciation for their invaluable scientific contributions.

We thank our reviewers for their dedicated efforts in enhancing the quality and reliability of the scientific publication process and look forward to continuing our collaboration in future issues.

Editorial Board of Suleyman Demirel University

Journal of Humanities and Social Sciences

Editölerden…

Akademinin kıymetli üyeleri olan değerli ilim adamları ve sevgili okurlar;

Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi (SUITDER) olarak dördüncü, fakat kurumsal bir geleneğin devamı olmamız sebebiyle de 64. sayımızı sizlerle paylaşmaktan büyük kıvanç duymaktayız. İlk teşekkürümüzü, elbette kıymetli akademik ve bilimsel yazılarıyla dergimize katkı veren yazarlarımıza ediyoruz. Bundan önceki sayılarda olduğu gibi -uzmanlık alanlarıyla doğru orantılı olarak- dergimize gelen her bir makaleyi bilimsel bir ciddiyetle ve titizlikle okuyup değerlendiren, dergimizin çift taraflı kör hakemlik ilkesine uygun şekilde, hakemlik için konunun uzmanı olan akademisyenlere yönlendiren alan editörlerimiz çok özel bir teşekkürü hak ediyorlar. Bir diğer teşekkürümüz de mevcut işyüklerine rağmen kıymetli zamanlarından ayırıp gönderilen makaleleri akademik titizlik, hassasiyet ve dikkatle okuyup değerlendiren hakemlerimize.

Atılım Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi olup bir makale için dergimize de hakemlik yapan Doç. Dr. Kuğu TEKİN'in yakın tarihlerde vefat ettiği haberini aldık; hocamıza Allah'tan rahmet; ailesine, meslektaşlarına ve öğrencilerine dergimiz adına bir kez daha başsağlığı diliyoruz.

Sosyal Bilimlerin Arkeoloji, Batı Dilleri ve Edebiyatları, Coğrafya, Felsefe, Psikoloji, Sanat Tarihi, Sosyoloji, Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı alanlarında olmak üzere farklı sahalarında, dolayısıyla geniş bir yelpazede bilimsel ve akademik makale yayını yapan SUITDER, bütün makale değerlendirme aşamalarını son derece titizlikle yürütmekte, tamamen çift taraflı kör hakemlik ilkesine bağlı kalarak yayın hayatını devam ettirmektedir. Hakem değerlendirmeleri tamamlanıp yayın kabulü aşamasına gelen her bir makale, şekil ve içerik açısından yine titizlikle ve ciddiyetle son okuma sürecine alınmakta, işaret edilen tüm düzeltmeleri içeren dosyalar düzeltme için sorumlu yazara iletilmektedir. Bu bağlamda, son okuyucu olarak katkı veren değerli bilim insanlarına da hassaten teşekkür ediyoruz. Burada, SUITDER'e gelen makalelerin yayımlanma aşamalarında, dergimizin dergipark sistemi üzerinde yer alan geliş tarihlerinin esas alındığını hatıtlatmak isteriz.

"2" Arkeoloji; "4" Batı Dilleri ve Edebiyatları; "1" Coğrafya; "1" Felsefe; "2" Psikoloji; "5" Sosyoloji; "7" Tarih ve "4" Türk Dili ve Edebiyatı alanlarında olmak üzere du sayıda toplam 26 makale bulunmaktadır. Hâlihazırda yayın kabulü almakla birlikte SUITDER'in dengeli yayın politikası gereği bir sonraki sayıya kalan veya hakem değerlendirme süreçleri devam eden makaleler de bulunmaktadır. Yayın kabulü alarak süreçleri tamamlanan bütün makalelerin bir sonraki sayıda ve öncelikli olarak yayımlanması planlanmaktadır.

Alper Gölbaş, *"Arkeolojik Bakış Açısıyla Sıva Uygulamaları ve Malatya Arapgir'de Bir Soküm Unsuru Olarak Geleneksel Sıva: Çarpma"* başlıklı çalışmasında, Arapgir'e özgü geleneksel "çarpma" tekniğini neolitik kökenlerinden günümüzdeki restorasyon potansiyeline kadar geniş bir perspektifte inceliyor. Hikmet Kılınçoğlu tarafından kaleme alınan *"Antik Dönemde Persephone'nin Khthonik Yönü, Gizleri, Kültleri ve Kült Uygulamaları"* adlı makale, Persephone mitinin yeraltı dünyası ve ölümle ilişkili karanlık yönlerini antik kült pratikleri üzerinden aydınlatmayı amaçlıyor.

"Turning the Screws on a Life: A Literary Experiment with Fitzgerald, Wilson, and James" başlığıyla Hivren Demir Atay ve Hakan Atay, Deleuze'ün yazınsal deneyim kavrayışından yola çıkarak Fitzgerald ve James'in eserlerindeki yaşam, belirsizlik ve kişisellik dışı oluş süreçlerini tartışmaya açıyor. Nesibe Erkalan Çakır, *"Çizgi Roman Çevirisinde Söz Varlığına Yönelik Çevirmen Kararları: Quick ve Flupke Örneği"* çalışmasında, mizahi ve kültürel ögelerle bezeli çizgi romanların çevirisinde, çevirmenin stratejik kararlarının metnin dokusunu nasıl şekillendirdiğini irdeliyor. Seçil Erkoç Iqbal imzalı *"Salman Rushdie'nin 'Yakutlu Pabuç Müzayedesinde' Öyküsünde Hipergerçeklik"* makalesi, Baudrillard'ın simülasyon kuramı ışığında, Rushdie'nin öyküsündeki aidiyet kaybını ve metalara yüklenen sahte anlamları çözümlüyor. Şermin Sezer Toraman, *"T.S. Eliot's Poetic Journey from Fragmentation to Harmony"* başlıklı yazısında, Eliot'ın erken dönem şiirlerindeki modern dünyanın kaosundan sonraki eserlerinde manevi bir bütünlüğe ve uyuma nasıl evrildiğini takip ediyor.

"Kent Estetiği Açısından TOKİ Deprem Konutlarının İncelenmesi" çalışmasıyla Mehmet Akalın, 6 Şubat depremleri sonrası inşa edilen konutların estetik değerini Adana, Gaziantep ve Kahramanmaraş örnekleri üzerinden sorguluyor.

Hüseyin Adem Tülüce'nin *"Yazıdan Matbaaya: Eleştirel Düşüncenin Epistemolojik Serüveni ve Osmanlı Örneği"* adlı eseri, matbaanın geç benimsenmesinin Osmanlı düşünce dünyasında eleştirel aklın kurumsallaşmasını nasıl etkilediğini tarihsel bir epistemolojiyle ele alıyor.

Gamze Akbaş ve Bedriye Yılmaz Alıcı, *"Psikolojik Sağlamlık, Yaşam Doyumu ve Algılanan Stres"* araştırmasında, üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma mekanizmaları ile yaşam tatminleri arasındaki bağıntıyı istatistiksel verilerle ortaya koyuyor. Gülgün Uzun, Abdulkadir Yaman, Abdullah Ensar Uzun ve Ayşe Yılmaz tarafından hazırlanan *"Yapay Zekânın Psikolojik Danışmanlıkta Kullanımı Üzerine Nitel Bir Çalışma"*, danışmanların yapay zekâ teknolojilerine yönelik şüpheci yaklaşımlarını ve bu araçların mesleki gelecekteki olası rollerini değerlendiriyor.

Ayşe Dericioğulları Ergun, *"Türkiye'de Öğretmenlerin Prekaryalaşma Deneyimi"* başlıklı meta-sentez çalışmasında, neoliberal politikaların öğretmen emeğini nasıl güvencesizleştirdiğini ve mesleki kimliği erozyona uğrattığını tartışıyor. Mehmet Demirbaş'ın *"Social Media and Fear of Crime"*

başlıklı makalesi, sosyal medya içeriklerinin bireylerde yarattığı suç korkusunu ölçmeye yönelik yeni bir ölçek geliştirerek dijital mağduriyet algısına odaklanıyor. Onur Sayın ve Ahmet İlkay Ceyhan, *"Siyasal İletişimde Yapay Zekânın Kullanılma Potansiyeli"* çalışmasında, siyasi kampanyalarda yapay zekânın sunduğu fırsatların yanı sıra etik ve toplumsal riskleri uzman görüşleriyle analiz ediyor. Rukiye Gizem Öztaş Karlı, *"Toplu Taşıma Sistemlerinde Kadınların Güvenlik Algıları ve Stratejileri"* araştırmasında, feminist bir bakış açısıyla kadınların İstanbul toplu taşımasındaki güvenlik kaygılarını ve geliştirdikleri savunma mekanizmalarını gözlemliyor. Serdar Nükte, *"Daryush Shayegan'ın Doğu-Batı Karşıtlığı Üzerine Temel Fikirleri"* makalesinde, Shayegan'ın "yaralı bilinç" ve "kültürel şizofreni" kavramları üzerinden Doğu toplumlarının modernite karşısındaki zihinsel parçalanmışlığını irdeliyor.

Azer Gürcan'ın *"Orta Çağ'da Triniteryenler ve Esir Kurtarma Faaliyetleri"* başlıklı çalışması, Haçlı Seferleri döneminde esir düşen Hristiyanları kurtarmak için kurulan Triniteryen Tarikatı'nın diplomatik ve mali operasyonlarına ışık tutuyor. Emre Koç, *"Asr-ı 'Adâlette Göçün Vukû'ât-ı Elîmesi"* adlı makalesinde, Karaman halkının Kafkasya ve Rumeli göçmenlerine karşı sergilediği tepkileri ve kaynak paylaşımı mücadelesinden doğan toplumsal gerilimi arşiv belgeleriyle gözler önüne seriyor. Gülay Karadağ Çınar, *"Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında İran Kazak Tugayı'nın Faaliyetleri"* çalışmasında, Kaçar Hanedanı'nın en önemli silahlı gücü olan Kazak Tugayı'nın sınır olayları ve siyasi nüfuzunu Osmanlı belgeleri üzerinden takip ediyor. Hacı Veli Gök'ün *"Demokrat Parti'nin CHP Karşıtı Faaliyetleriyle İlgili Hazırlanan Raporlar"* başlıklı araştırması, 1946-1949 yılları arasında CHP'nin taşra teşkilatları aracılığıyla Demokrat Parti'yi nasıl izlediğini ve siyasi rekabetin raporlara yansıyan yüzünü inceliyor. İlyas Ak, *"Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Kayıtlı Avlonyalı Devlet Adamları"* makalesinde, Avlonya doğumlu Osmanlı bürokratlarının kariyer yollarını ve devlet kademelerindeki yükselişlerini biyografik verilerle haritalandırıyor. Mert Ali Eren, *"II. Meşrutiyet Dönemi İdadi Mekteplerinde Beslenme Barınma ve Ödül Ceza Uygulamaları"* çalışmasında, 1911 tarihli talimatnameye dayanarak dönemin eğitim kurumlarındaki disiplin ve yaşam koşullarını detaylandırıyor. Yasin Tekin ve Hasan Ş. Haştemoğlu'nun *"Geleneksel Isparta Evlerinin Korunmasına İlişkin Bir Yöntem Araştırması"*, Isparta'daki tescilli yapıların mülkiyet ve imar baskısı altında yok olma süreçlerini sayısal analizlerle ortaya koyuyor.

Elif Gizem Karaoğlu Kirenli, *"Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Kataloğu'nda Kayıtlı Ali Şir Nevâyî'nin Şiirlerinden Derlenen Seçme Divanın Tanıtımı ve İncelemesi"* makalesinde, Nevâyî şiirlerinden oluşturulmuş nadir bir seçkiyi dil ve içerik özellikleri bakımından bilim dünyasına tanıtıyor. Muhittin Turan, *"Abdurrahmân-ı Câmî'nin Risâle fi'l-Arûz Adlı Eserinin Türkçe Tercümelerinden Menâbi'u'l-Füyûz fi-Hadâ'iku'l-Arûz"* çalışmasında, klasik aruz teorisinin Türkçe

tercüme geleneğindeki özgün bir örneğini edisyon kritiğiyle sunuyor. Mustafa Yasin Başçetin imzalı *"Fuzûlî ve Nedîm'in Gazellerinin Duygu Analizi Karşılaştırması"*, klasik şiirimizin iki dev isminin duygu dünyasını Plutchik'in duygu çarkı modeliyle nicel olarak karşılaştırıp analitik bir okuma yapıyor. Zeliha Öztürk, *"Ekonomik Gerilemeye Edebiyattan Bir Cevap: Ahmet Midhat Efendi'nin Para Romanı ve Yeni İktisadi Kimliğin İnşası"* makalesinde, Ahmet Midhat'ın romanı üzerinden Osmanlı modernleşmesinde ideal "ekonomik insan" tipinin kurgusal inşasını irdeliyor

Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi (SUITDER) olarak 64. sayımızın akademik ve bilimsel dünyaya önemli katkılar sunmasını diler, bir sonraki sayıda görüşmeyi temenni ederiz.

SUİTDER Editörler Kurulu
Doç. Dr. Kamile ÇETİN
Doç. Dr. Özgür TÜRKER
Dr. Öğr. Üyesi Burak SÖNMEZ

From the Editors...

Distinguished scholars and members of the academy, and dear readers;

As the *Süleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences* (*SUITDER*), we take great honour in sharing with you our fourth issue—which is also our 64th issue, as we continue an established institutional tradition. We extend our primary gratitude, of course, to our authors who have contributed to our journal with their valuable academic and scientific writings. Our field editors, who, as in previous issues—commensurate with their areas of expertise—read and evaluate every article submitted to our journal with scientific seriousness and rigour, and direct them to academic specialists in accordance with our double-blind peer-review principle, deserve a very special vote of thanks. We also extend our gratitude to our referees who, despite their existing workloads, spared their valuable time to read and evaluate the submitted articles with academic rigour, sensitivity, and attention.

We have received the news that Assoc. Prof. Dr. Kuğu TEKİN, a faculty member of the Department of English Language and Literature at Atılım University's Faculty of Arts and Sciences, who also served as a referee for our journal, has recently passed away; we wish God's mercy upon her and, on behalf of our journal, once again extend our condolences to her family, colleagues, and students.

Publishing scientific and academic articles across a wide spectrum of the Social Sciences—including Archaeology, Western Languages and Literatures, Geography, Philosophy, Psychology, Art History, Sociology, History, and Turkish Language and Literature—*SUITDER* conducts all article evaluation stages with the utmost rigour and continues its publication life by adhering strictly to the principle of double-blind peer review. Every article that has completed peer review and reached the acceptance stage is taken into the final reading process with the same meticulousness and seriousness regarding form and content; files containing all indicated corrections are transmitted to the corresponding author for revision. In this context, we also specifically thank the distinguished scholars who contributed as final readers. We would like to remind you here that the submission dates recorded on the DergiPark system are taken as the basis for the publication stages of articles submitted to *SUITDER*.

In this issue, there are a total of 26 articles: "2" in Archaeology; "4" in Western Languages and Literatures; "1" in Geography; "1" in Philosophy; "2" in Psychology; "5" in Sociology; "7" in History; and "4" in Turkish Language and Literature. There are also articles that have received acceptance but, due to *SUITDER*'s balanced publication policy, have been deferred to the next issue, as well as

those for which the peer-review processes are ongoing. It is planned that all accepted articles for which processes have been completed will be published primarily in the forthcoming issue.

In his study titled "Arkeolojik Bakış Açısıyla Sıva Uygulamaları ve Malatya Arapgir'de Bir Soküm Unsuru Olarak Geleneksel Sıva: Çarpma" [Plastering Practices from an Archaeological Perspective and Traditional Plastering as an Element of Intangible Cultural Heritage in Arapgir, Malatya: 'Çarpma'], Alper Gölbaş examines the traditional "çarpma" technique specific to Arapgir from its Neolithic origins to its restoration potential today within a broad perspective. The article titled "Antik Dönemde Persephone'nin Khthonik Yönü, Gizleri, Kültleri ve Kült Uygulamaları" [Persephone's Chthonic Aspect, Mysteries, Cults and Cult Practices in Antiquity], penned by Hikmet Kılınçoğlu, aims to elucidate the dark aspects of the Persephone myth regarding the underworld and death through ancient cult practices.

Under the title "Turning the Screws on a Life: A Literary Experiment with Fitzgerald, Wilson, and James", Hivren Demir Atay and Hakan Atay open a discussion on life, indeterminacy, and processes of becoming impersonal in the works of Fitzgerald and James, proceeding from Deleuze's conception of literary experience. In her work "Çizgi Roman Çevirisinde Söz Varlığına Yönelik Çevirmen Kararları: Quick ve Flupke Örneği" [Translator Decisions on Vocabulary in Translation of Comics: An Analysis of Quick et Flupke], Nesibe Erkalan Çakır scrutinises how the translator's strategic decisions shape the texture of the text in the translation of comics laden with humour and cultural elements. Depending on Baudrillard's simulation theory, the article signed by Seçil Erkoç Iqbal, "Salman Rushdie'nin 'Yakutlu Pabuç Müzayedesinde' Öyküsünde Hipergerçeklik" [Hyperreality in Salman Rushdie's 'At the Auction of the Ruby Slippers'], analyses the loss of belonging and the fake meanings attached to commodities in Rushdie's story. In her paper titled "T.S. Eliot's Poetic Journey from Fragmentation to Harmony", Şermin Sezer Toraman traces how Eliot evolved from the chaos of the modern world in his early poems to spiritual wholeness and harmony in his later works.

With the study "Kent Estetiği Açısından TOKİ Deprem Konutlarının İncelenmesi" [Investigation of TOKİ Earthquake Housing in Terms of Urban Aesthetics], Mehmet Akalın questions the aesthetic value of the housing constructed after the February 6 earthquakes through examples from Adana, Gaziantep, and Kahramanmaraş.

Hüseyin Adem Tülüce's work titled "Yazıdan Matbaaya: Eleştirel Düşüncenin Epistemolojik Serüveni ve Osmanlı Örneği" [From Writing to Print: The Epistemological Trajectory of Critical Thought and the Ottoman Case] discusses, through a historical epistemology, how the late adoption

of the printing press affected the institutionalisation of critical reason in the Ottoman world of thought.

In their research "Psikolojik Sağlamlık, Yaşam Doyumu ve Algılanan Stres" [Psychological Resilience, Life Satisfaction, and Perceived Stress], Gamze Akbaş and Bedriye Yılmaz Alıcı reveal the correlation between university students' stress coping mechanisms and their life satisfaction using statistical data. Prepared by Gülgün Uzun, Abdulkadir Yaman, Abdullah Ensar Uzun, and Ayşe Yılmaz, "Yapay Zekânın Psikolojik Danışmanlıkta Kullanımı Üzerine Nitel Bir Çalışma" [A Qualitative Study on the Use of Artificial Intelligence in Psychological Counselling] evaluates counsellors' sceptical approaches towards AI technologies and the potential roles of these tools in the professional future.

In her meta-synthesis study titled "Türkiye'de Öğretmenlerin Prekaryalaşma Deneyimi" [The Precarisation Experiences of Teachers in Türkiye], Ayşe Dericioğulları Ergun discusses how neoliberal policies have rendered teachers' labour precarious and eroded professional identity. Mehmet Demirbaş's article, "Social Media and Fear of Crime", focuses on the perception of digital victimisation by developing a new scale to measure the fear of crime caused by social media content. In the study "Siyasal İletişimde Yapay Zekânın Kullanılma Potansiyeli" [Potential for Using Artificial Intelligence in Political Communication], Onur Sayın and Ahmet İlkay Ceyhan analyse the ethical and social risks alongside the opportunities offered by AI in political campaigns through expert opinions. In her research "Toplu Taşıma Sistemlerinde Kadınların Güvenlik Algıları ve Stratejileri" [Women's Perceptions of Safety and Strategies in Public Transportation Systems], Rukiye Gizem Öztaş Karlı observes women's safety concerns and the defence mechanisms they develop in Istanbul public transport from a feminist perspective. In his article "Daryush Shayegan'ın Doğu-Batı Karşıtlığı Üzerine Temel Fikirleri" [Daryush Shayegan's Core Ideas on the East-West Dichotomy], Serdar Nükte scrutinises the mental fragmentation of Eastern societies in the face of modernity through Shayegan's concepts of "wounded consciousness" and "cultural schizophrenia".

Azer Gürcan's work titled "Orta Çağ'da Triniteryenler ve Esir Kurtarma Faaliyetleri" [The Trinitarians and the Redemption of Captives in the Middle Ages] sheds light on the diplomatic and financial operations of the Trinitarian Order, which was established to ransom Christians captured during the Crusades period. In his article "Asr-ı 'Adâlette Göçün Vukû'ât-ı Elîmesi" [The Painful Events of Migration in the 'Age of Justice'], Emre Koç reveals the reactions of the Karaman people towards Caucasian and Rumelian immigrants and the social tension arising from resource sharing, as evidenced by archival documents. In the study "Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında İran Kazak Tugayı'nın Faaliyetleri" [The Activities of Iranian Cossack Brigade in the Light of Ottoman Archive

Documents], Gülay Karadağ Çınar tracks the border incidents and political influence of the Cossack Brigade, the most important armed force of the Qajar Dynasty, through Ottoman documents. Hacı Veli Gök's research titled "Demokrat Parti'nin CHP Karşıtı Faaliyetleriyle İlgili Hazırlanan Raporlar" [Reports Prepared on the Activities of the Democratic Party Against the CHP] examines how the CHP monitored the Democrat Party through provincial organisations between 1946 and 1949, and how the political rivalry was reflected in reports. In his article "Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Kayıtlı Avlonyalı Devlet Adamları" [Statesmen from Vlorë Recorded in the Sicill-i Ahvâl Registers], İlyas Ak maps the career paths of Ottoman bureaucrats born in Vlorë (Avlonya) and their rise within state ranks using biographical data. In his work "II. Meşrutiyet Dönemi İdadi Mekteplerinde Beslenme Barınma ve Ödül Ceza Uygulamaları" [Nutrition, Housing and Reward and Punishment Practices in Idadi Schools in the Second Constitutional Monarchy Period], Mert Ali Eren details the discipline and living conditions in educational institutions of the era based on the 1911 regulation. Yasin Tekin and Hasan Ş. Haştemoğlu's "Geleneksel Isparta Evlerinin Korunmasına İlişkin Bir Yöntem Araştırması" [A Methodological Study on the Conservation of Traditional Isparta Houses] reveals the processes of loss of registered structures in Isparta under property and zoning pressure through numerical analysis.

In her article "Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Kataloğu'nda Kayıtlı Ali Şir Nevâyî'nin Şiirlerinden Derlenen Seçme Divanın Tanıtımı ve İncelemesi" [Introduction and Analysis of the Selected Divan Compiled from the Poems of Ali Şir Nevâyî Registered in the Catalog of the Rhodes Hafız Ahmed Agha Library], Elif Gizem Karaoğlu Kirenli introduces a rare selection compiled from Nevâyî's poems to the scientific world in terms of language and content. In his work "Abdurrahmân-ı Câmî'nin Risâle fi'l-Arûz Adlı Eserinin Türkçe Tercümelerinden Menâbiʿu'l-Füyûz fî-Hadâʾiku'l-Arûz" [Menâbiʿu'l-Füyûz fî-Hadâʾiku'l-Arûz From The Turkish Translations of Abdurrahmân-ı Câmî's work named Risâle fi'l-Arûz], Muhittin Turan presents a unique example of classical prosody theory in the Turkish translation tradition with a critical edition. The article signed by Mustafa Yasin Başçetin, "Fuzûlî ve Nedîm'in Gazellerinin Duygu Analizi Karşılaştırması" [A Comparative Emotional Analysis of the Ghazals of Fuzûlî and Nedîm], performs an analytical reading by comparing the emotional worlds of two giants of classical Turkish poetry, Fuzûlî and Nedîm, quantitatively using Plutchik's wheel of emotions. In her article "Ekonomik Gerilemeye Edebiyattan Bir Cevap: Ahmet Midhat Efendi'nin *Para* Romanı ve Yeni İktisadi Kimliğin İnşası" [A Literary Response to Economic Decline: Ahmet Midhat Efendi's Novel *Para* and The Construction of a New Economic Identity], Zeliha Öztürk scrutinises the fictional construction of the ideal "economic man" type in Ottoman modernisation through Ahmet Midhat's novel.

As the *Süleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences* (*SUITDER*), we wish for our 64th issue to make significant contributions to the academic and scientific world, and we hope to meet again in the next issue.

SUITDER Editorial Board
Assoc. Prof. Kamile ÇETİN
Assoc. Prof. Özgür TÜRKER
Assist. Prof. Burak SÖNMEZ

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Makaleler / Articles

Arkeoloji

1-20 **Arkeolojik Bakış Açısıyla Sıva Uygulamaları ve Malatya Arapgir'de Bir Soküm Unsuru Olarak Geleneksel Sıva: Çarpma**
Plastering Practices from an Archaeological Perspective and Traditional Plastering as an Element of Intangible Cultural Heritage in Arapgir, Malatya: "Çarpma"
Alper GÖLBAŞ

21-46 **Antik Dönemde Persephone'nin Khthonik Yönü, Gizleri, Kültleri ve Kült Uygulamaları**
Persephone's Chthonic Aspect, Mysteries, Cults and Cult Practices in Antiquity
Hikmet KILINÇOĞLU

Batı Dilleri

47-60 **Turning the Screws on a Life: A Literary Experiment with Fitzgerald, Wilson, and James**
Vidaları Bir Hayat Üzerinde Çevirmek: Fitzgerald, Wilson ve James'le Edebî Bir Deney
Hivren DEMİR ATAY-Hakan ATAY

61-78 **Çizgi Roman Çevirisinde Söz Varlığına Yönelik Çevirmen Kararları: Quick ve Flupke Örneği**
Translator Decisions on Vocabulary in Translation of Comics: An Analysis of Quick et Flupke
Nesibe ERKALAN ÇAKIR

79-92 **Salman Rushdie'nin "Yakutlu Pabuç Müzayedesinde" Öyküsünde Hipergerçeklik: Baudrillard'ın Simülakr Kuramı Işığında Aidiyet ve Gerçeklik Sorgusu**
Hyperreality in Salman Rushdie's "At the Auction of the Ruby Slippers": A Study of Belonging and Reality through Baudrillard's Theory of Simulacra
Seçil ERKOÇ IQBAL

93-108 **T.S. Eliot's Poetic Journey from Fragmentation to Harmony**
T.S. Eliot'ın Parçalanmadan Uyuma Doğru Şiirsel Yolculuğu
Şermin SEZER TORAMAN

Cografya

109-140 **Kent Estetiği Açısından TOKİ Deprem Konutlarının İncelenmesi: Adana, Gaziantep ve Kahramanmaraş Örnekleri**
Investigation of TOKİ Earthquake Housing in Terms of Urban Aesthetics: Examples of Adana, Gaziantep and Kahramanmaraş
Mehmet AKALIN

Felsefe

141-160 **Yazıdan Matbaaya: Eleştirel Düşüncenin Epistemolojik Serüveni ve Osmanlı Örneği**
From Writing to Print: The Epistemological Trajectory of Critical Thought and the Ottoman Case
Hüseyin Adem TÜLÜCE

Psikoloji

161-176 **Psikolojik Sağlamlık, Yaşam Doyumu ve Algılanan Stres**
Psychological Resilience, Life Satisfaction, and Perceived Stress
Gamze AKBAŞ- Bedriye YILMAZ ALICI

177-198 **Yapay Zekânın Psikolojik Danışmanlıkta Kullanımı Üzerine Nitel Bir Çalışma**
A Qualitative Study on the Use of Artificial Intelligence in Psychological Counselling
Gülgün UZUN-Abdulkadir YAMAN-Abdullah Ensar UZUN-Ayşe Yılmaz

Sosyoloji

199-216 **Türkiye'de Öğretmenlerin Prekaryalaşma Deneyimi: Meta-Sentez Çalışması**
The Precarization Experiences of Teachers in Türkiye: A Meta-Synthesis Study
Ayşe DERİCİOĞULLARI ERGUN

217-242 **Social Media and Fear of Crime: Development of a New Scale to Measure Perceptions**
Sosyal Medya ve Suç Korkusu: Algıları Ölçmek İçin Yeni Bir Ölçek Geliştirilmesi
Mehmet DEMİRBAŞ

243-274 **Siyasal İletişimde Yapay Zekânın Kullanılma Potansiyeli: Fırsatlar ve Tehditler**
Potential for Using Artificial Intelligence in Political Communication: Opportunities and Threats
Onur SAYIN-Ahmet İlkay CEYHAN

275-302 **Toplu Taşıma Sistemlerinde Kadınların Güvenlik Algıları ve Stratejileri: Feminist Bir Yaklaşım**
Women's Perceptions of Safety and Strategies in Public Transportation Systems: A Feminist Approach
Rukiye Gizem ÖZTAŞ KARLI

303-318 **Daryush Shayegan'ın Doğu-Batı Karşıtlığı Üzerine Temel Fikirleri**
Daryush Shayegan's Core Ideas on the East-West Dichotomy
Serdar NÜKTE

Tarih

319-334 **Orta Çağ'da Triniteryenler ve Esir Kurtarma Faaliyetleri**
The Trinitarians and the Redemption of Captives in the Middle Ages
Azer GÜRCAN

335-356 **'Asr-ı 'Adâlette Göçün Vukû'ât-ı Elîmesi: Kafkasya ve Rumeli Muhacirlerinin Karaman'a Yerleşim Sürecinde Yerli Halkın Reaksiyonu**
The Painfulness Events of Migration in the 'Age of Justice': The Reaction of the Local People in the Settlement Process of Caucasian and Rumelian Migrants in Karaman
Emre KOÇ

357-388 **Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında İran Kazak Tugayı'nın Faaliyetleri (1879-1917)**
The Activities of Iranian Cossack Brigade in the Light of Ottoman Archive Documents (1879-1917)
Gülay KARADAĞ ÇINAR

389-416 **Demokrat Parti'nin (DP'nin) Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Karşıtı Faaliyetleriyle İlgili Hazırlanan Raporlar (1946-1949)**
Reports Prepared on the Activities of the Democratic Party (DP) Against the Republican People's Party (CHP) (1946-1949)
Hacı Veli GÖK

417-438 **Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Kayıtlı Avlonyalı Devlet Adamları**
Statesmen from Vlorë Recorded in the Sicill-i Ahvâl Registers
İlyas AK

439-470 **II. Meşrutiyet Dönemi İdadi Mekteplerinde Beslenme Barınma ve Ödül Ceza Uygulamaları: 1911 İdadi Talimatnamesine Göre**
Nutrition, Housing and Reward and Punishment Practices in Idadi Schools in the Second Constitutional Monarchy Period: According to 1911 Idadi Instruction
Mert Ali EREN

471-488 **A Methodological Study on the Conservation of Traditional Isparta Houses**
Geleneksel Isparta Evlerinin Korunmasına İlişkin Bir Yöntem Araştırması
Yasin TEKİN-Hasan Şehmuz HAŞTEMOĞLU

Türk Dili ve Edebiyatı

489-528 **Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Kataloğu'nda Kayıtlı Ali Şir Nevâyî'nin Şiirlerinden Derlenen Seçme Divanın Tanıtımı ve İncelemesi**
Introduction and Analysis of the Selected Divan Compiled from the Poems of Ali Şir Nevâyî Registered in the Catalog of the Rhodes Hafız Ahmed Agha Library
Elif Gizem KARAOĞLU KİRENLİ

529-570 **Abdurrahmân-ı Câmî'nin *Risâle fi'l-Arûz* Adlı Eserinin Türkçe Tercümelerinden *Menâbi'u'l-Füyûz fî-Hadâ'iku'l-Arûz***
Menâbi'u'l-Füyûz fî-Hadâ'iku'l-Arûz From The Turkish Translations of Abdurrahmân-ı Câmî's work named Risâle fi'l-Arûz
Muhittin TURAN

571-596 **Fuzûlî ve Nedîm'in Gazellerinin Duygu Analizi Karşılaştırması**
A Comparative Emotional Analysis of the Ghazals of Fuzûlî and Nedîm
Mustafa Yasin BAŞÇETİN

597-614 **Ekonomik Gerilemeye Edebiyattan Bir Cevap: Ahmet Midhat Efendi'nin Para Romanı ve Yeni İktisadi Kimliğin İnşası**
A Literary Response to Economic Decline: Ahmet Midhat Efendi's Novel Para and The Construction of a New Economic Identity
Zeliha ÖZTÜRK

615-620 **YAZIM KURALLARI**

SUİTDER
SDÜ İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ DERGİSİ
Suleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences

Sayı/Issue	64-Aralık 2025 / 64-December 2025
Makale Bilgisi/ Artıcle Info	Araştırma Makalesi / Research Article
Başvuru Tarihi/ Submitted Date:	1 Temmuz 2025 / 1 July 2025
Kabul Tarihi/ Accepted Date:	6 Eylül 2025 / 6 September 2025
Atıf/Citation:	Ak, İ. (2025). Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Kayıtlı Avlonyalı Devlet Adamları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi* (64). 417-438
DOI:	10.35237/suitder.1731517
Benzerlik / Similarity: %	1

Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Kayıtlı Avlonyalı Devlet Adamları

Statesmen from Vlorë Recorded in the Sicill-i Ahvâl Registers

İlyas AK*

Öz

Avlonya, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı bürokrasisine çeşitli kademelerde memur kazandıran taşra merkezlerinden biridir. Bu bağlamda, Avlonya'ya ait sicil kayıtları incelenerek Osmanlı bürokrasisinin sosyal yapısı, eğitim politikalarıyla merkez-taşra ilişkileri analiz edilmiştir. İncelenen memurların büyük çoğunluğu, Müslümandır. Bununla birlikte memurların, farklı toplumsal gruplara mensubiyetleri ve ailevi geçmişleri, bürokratik kariyerlerinin şekillenmesinde etkili olmuştur. Sicill-i Ahvâl defterlerinden hareketle tespit edilen Avlonya doğumlu memurların mesleki rotaları, doğdukları bölgeyle sınırlı kalmamıştır. Bu memurlar, başta Balkanlar olmak üzere Anadolu ve Arap vilayetlerinde mali ve idari görevlerde bulunmuştur. Memurların atandıkları görevler maliye, rüsumat, gümrük ve tapu gibi devletin taşradaki kritik idari birimlerinde yoğunlaşmıştır. Ayrıca memurlardan bazıları vali, mutasarrıf ve mebus gibi üst düzey pozisyonlara kadar yükselmiştir. Bu memurların göreve başlama yaşlarının genç ve maaşlarının ise görev türü ve rütbeye göre değişkenlik gösterdiği, en yüksek maaşları valilik gibi kritik görevlerde bulunanların aldığı tespit edilmiştir. Avlonyalı memurlar arasında Arnavut kimlik siyasetinin erken savunucularından ve Arnavut millî hakları mücadelesinin öncü isimlerinden olan Mustafa Nuri Paşa'yla Arnavutluk'un bağımsızlığını ilan eden ve ülkenin ilk başbakanı olarak görev yapan İsmail Kemal Bey, Osmanlı bürokrasisi içinde dikkat çekici kariyerlere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: *Sicill-i Ahvâl, Memur, II. Abdülhamid, Avlonya, Arnavutluk*

Abstract

Vlorë is one of the provincial centres that provided officials at various levels to the Ottoman bureaucracy from the second half of the 19th century onwards. In this context, the social structure of the Ottoman bureaucracy, education policies and central-provincial relations were analysed by examining the registry records of Vlorë. The vast majority of the civil servants analysed are Muslims. However, their membership to different social groups and their family backgrounds were effective in shaping their

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Tarih Bölümü, Erzurum/TÜRKİYE, E-Posta: ilyas.ak@atauni.edu.tr, **ORCID:** https://orcid.org/0000-0002-3772-7866, **ROR ID**: https://ror.org/03je5c526

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

bureaucratic careers. The professional routes of Vlorë-born civil servants identified from the Registry Books were not limited to the region where they were born. These civil servants held financial and administrative positions in the Balkans, Anatolia and the Arab provinces. Their appointments were concentrated in critical administrative units of the central state in the provinces such as finance, revenue, customs and land registry. In addition, some of them rose to senior positions such as governor, mutasarrıf and mebus. The age at which these civil servants started working was young and their salaries varied according to the type of office and rank they occupied, with the highest salaries being received by those in critical positions such as governorship. Among the civil servants from Vlorë, Mustafa Nuri Pasha, one of the early proponents of Albanian identity politics and a leading figure in the struggle for Albanian national rights, and İsmail Kemal Bey, who declared Albanian independence and served as the country's first prime minister, had remarkable careers within the Ottoman bureaucracy.

Keywords: *Sicill-i Ahvâl, Officer, Abdülhamid II, Vlorë, Albania*

GİRİŞ

Avlonya, Balkanlarda Sasan Adası'yla Karaburun Yarımadası arasında yer alan bir körfezin kıyısında konumlanmaktadır. Şehir, geniş ve korunaklı limanı sayesinde tarih boyunca stratejik önemini korumuştur. Antikçağ'da *Aulon* adıyla anılan bu yerleşim, zamanla farklı kültürlerin etkisiyle çeşitli isimlerle kayıtlara geçmiştir. Kent, Arnavutlar tarafından *Vlorë,* İtalyanlarca *Valona,* Osmanlılar tarafından ise *Avlonya* olarak adlandırılmıştır (Kiel, 1998, s. 118).

Avlonya tarihsel süreçte sırasıyla Roma, Bizans ve Sırp egemenliğinde bulunmuş, 1378 yılından itibarense İskenderiyeli Balşa beylerinin denetimine girmiştir. 1417 yılında Osmanlı İmparatorluğu, ülkenin iç kesimlerinde yer alan Berat şehri ve Kanina Kalesi'yle Avlonya'yı hâkimiyeti altına almıştır. Fatih Sultan Mehmed'in Arnavutluk üzerindeki egemenliğini pekiştirmesinin ardından bölgeye yönelik idari düzenlemeler yapılarak Avlonya, bir sancak merkezine dönüştürülmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'nun Adriyatik sahillerindeki ilk limanı olması nedeniyle Avlonya Sancağı, erken dönemden itibaren stratejik önem kazanmıştır. Evliya Çelebi Seyahatname'sinde Avlonya'dan söz ederken kaleyle Yengeç Kalesi arasındaki alanın tamamen bir limanla kaplı olduğunu ve buranın bin parça gemiyi barındırabilecek genişlikte bulunduğunu ifade ederek bölgenin, denizcilik kapasitesine dikkat çekmiştir (Evliya Çelebi, 2011, s. 8/314). Kente bir tersane inşa edilmiş ve şehir, Akdeniz'e yönelik askerî harekâtlar bakımından stratejik bir deniz üssü konumuna getirilmiştir. Buna paralel olarak Avlonya, Kefalonya ve Ayamavra'nın fethinde önemli bir askerî mevki olarak işlev görmüştür. 1480 yılında güney İtalya seferine çıkan Gedik Ahmed Paşa, hazırlıklarını buradan yürütmüştür. 1537 yılında ise Kanûnî Sultan Süleyman, Korfu Seferi'ni Avlonya'dan idare etmiştir. 17. yüzyıla gelindiğinde kent, önemli ölçüde Müslümanlaşmıştır. Bu dönüşümde, özellikle Arnavutların Osmanlı hizmetine alınmaları belirleyici bir rol oynamıştır (İnbaşı, 2019, ss. 143-145). Kentin Müslüman nüfusun ağırlık kazandığı bir merkez hâline geldiği yönündeki eğilim, sicil kayıtlarından da izlenebilmektedir. Nitekim Avlonya doğumlu 31 Osmanlı memuruna ait sicil kayıtlarının incelenmesi sonucunda, bunlardan 30'unun Müslüman, yalnızca birinin ise Rum olduğu belirlenmiştir.

Devlet personelinin sicillerini tutmakla görevli olan Sicill-i Ahvâl Komisyonu, 1879 yılında kurulmuştur (Sarıyıldız, 2004, s. 8). Kuruluşundan 1909 yılına kadar geçen süre zarfında toplam 201 defter tutulmuş ve bu defterlere 51.652 mülkî ve idari Osmanlı memurunun sicil bilgileri kaydedilmiştir. Ayrıca bu kayıtlar, Sultan II. Abdülhamid döneminde devlet teşkilatında görev yapan memurların, memuriyetlerindeki gelişim sürecini izlemek amacıyla kaydedilmiştir (Ünlü ve Yadi, 2023, s. 96). Bu yönüyle Sicill-i Ahvâl defterleri 19. yüzyıl ila 20. yüzyılın başlarında görev yapmış bürokratları, birinci elden ve güvenilir bir kaynaktan tanımak açısından büyük önem taşımaktadır. Her bir memur, bu defterlerde yer alan bir sicill-i ahvâl varakasını doldurmuş ve sunduğu bilgilerin doğruluğunu beyan etmiştir (Karabıyık, 2024, ss. 1083-1084). Bu defterler, devlet memurlarının bireysel

kariyer çizgilerini takip etme imkânı sunmanın ötesinde, görev yaptıkları şehirlerin idari yapıları ve yerel özellikleri hakkında da dolaylı bilgiler sunan metinlerdir. Bununla birlikte, söz konusu kayıtlar üzerinden devletin mali ve idari politikalarının izlenmesi de mümkün olmaktadır. Ayrıca, bu kayıtlardan dönemin eğitim sistemine ilişkin uygulamalara dair veriler de elde edilebilmektedir. Çok yönlü yapısıyla Sicill-i Ahvâl defterleri, Osmanlı bürokrasisinin tarihsel çözümlemelerinde temel başvuru kaynakları arasında yer almaktadır (Özger, 2015, s. 70).

Bu araştırmanın temel amacı, Osmanlı bürokrasisinde görev almış Avlonya doğumlu 31 memurun devlet teşkilatı içerisindeki konumlarını analiz etmek ve bu kişilerin idari yapıdaki rollerini ortaya koymaktır. Zira Avlonyalı Mustafa Nuri Paşa, devlet mekanizmasında görev almış, Meşrutiyet dönemi Arnavut kimlik siyasetinin erken savunucularından ve Arnavut millî hakları mücadelesinin öncü simalarındandır (Bilmez ve Clayer, 2016, ss. 168-170). Meclis-i Mebusan'ın her iki döneminde de Yanya mebusu olarak görev yapan Mustafa Nuri Bey, siyasi hayatına seçim sürecinden önce Yunan müdahale ihtimaline karşı Osmanlı-Yunan sınırının savunulması için gönüllüleri seferber ederek başlamıştır. İstanbul'da bazı Arnavut mebuslarla birlikte "Arnavut Halkının Haklarını Savunma Komitesi"nin kurucuları arasında yer alması, onun yalnızca bölgesel değil, imparatorluk çapında da Arnavut toplumunun temsilcisi olduğunu göstermektedir. Meclisin kapatılmasının ardından 15 Şubat 1878'de İstanbul'dan sürgün edilmesi, dönemin muhalefet önderleri arasında değerlendirilen on mebustan biri olmasının bir sonucudur. Mustafa Nuri Bey'in siyasi etkinliği sürgün yıllarında da devam etmiştir. Nitekim Mustafa Nuri Bey, Haziran 1878'de kurulan Arnavut Birliği'nin Avlonya şubesinin başkanlığına seçilmiş ve Berlin Kongresi'nde Büyük Güçler'e karşı gerçekleştirilen protesto hazırlıklarında aktif rol üstlenmiştir. Şubat 1879'da Preveze'de toplanan sınır müzakerelerinde Avlonya'yı temsil etmiş, 7 Temmuz 1880'de ise Arnavutluk'un kuzeyiyle güneyi arasında iş birliği kurmak amacıyla İşkodra'da yürütülen görüşmelere komisyon başkanı sıfatıyla katılmıştır. Onun bu girişimleri, bölgesel Arnavut direnişinin örgütlenmesinde belirleyici olmuştur. Ancak 1881'de diğer Arnavut liderlerle birlikte tutuklanarak Çanakkale'ye sürgün edilmesiyle siyasi faaliyetleri kesintiye uğramıştır (Erbay, 2023a, s. 77).

Avlonyalı İsmail Kemal Bey ise Sultan II. Abdülhamid döneminin devlet yönetiminde öne çıkan simalardan biri olmuş ve sonraki yıllarda da siyasal etkinliğini sürdürmüştür. Bektaşiliğe mensup olan İsmail Kemal Bey, uzun süre Osmanlı bürokrasisinde mebus, mutasarrıf ve çeşitli idari görevlerde bulunmuştur. Ancak kariyerinin ilerleyen aşamalarında Arnavut ulusal hareketinin önde gelen figürlerinden biri hâline gelmiş ve nihayetinde modern Arnavutluk Devleti'nin ilk başkanı olarak tarihe geçmiştir. Osmanlı siyasal hayatında İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne karşı muhalif tutumuyla öne çıkan İsmail Kemal Bey, dönemin kaynaklarında sıklıkla *Arnavut milliyetçisi* kimliğiyle anılmıştır. Meclis-i Mebusan'daki varlığı, onun yalnızca Osmanlı bürokrasisi içerisindeki konumunu değil, aynı zamanda Arnavut toplumunun ulusal taleplerini siyasal alana taşıma çabasını da yansıtmıştır. Nitekim 1909'daki 31 Mart Vakası sırasında muhalif mebuslar arasında bulunduğu yönünde iddialarla gündeme gelmiştir (Birecikli, 2020, s. 139).

İsmail Kemal Bey'in, Paris Sefareti ataşeliğinden Trablusgarp valiliğine uzanan mesleki kariyeri, onu Osmanlı devlet teşkilatının merkezî idaresinde etkin bir konuma taşımıştır. Bu süreç, aynı zamanda Jön Türkler, İttihatçılar ve Ahrarcılar gibi farklı siyasal hareketlerle ilişki geliştirmesine zemin hazırlamıştır. Böylelikle, İsmail Kemal Bey hem bürokratik görevlerde hem de siyasal arenada etkili bir figür olarak öne çıkmıştır. Ancak İsmail Kemal Bey, 1900'lü yılların başında bir cinayet suçlaması nedeniyle idama mahkûm edilmiştir. Bunun üzerine Kemal Bey, Avrupa'ya iltica etmiş, bu sürgün döneminde muhalif faaliyetleriyle Jön Türk hareketinin önde gelen isimlerinden biri olarak sivrilmiştir (BOA, Y.PRK.AZN. 22/3; BOA, BEO, 1705/127811; BOA, BEO, 1711/128262; Ljuljanović, 2022, s. 22). Bu dönemdeki faaliyetleri, onun siyasi ve ideolojik çizgisinin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Nihayetinde 1912'de Arnavutluk'un bağımsızlığını ilan etmesi, İsmail Kemal Bey'in hem Osmanlı bürokrasisinde yetişmiş bir devlet adamı hem de çok uluslu bir imparatorluğun çözülme sürecinden doğrudan etkilenen bir siyasal temsilci olduğunu ortaya koymaktadır (İsmail Kemal Bey, 2009, s. xviii; Birecikli, 2009, s. 96; Birecikli, 2019, s. 592).

1. Avlonyalı Memurların Biyografik Profili

Avlonya'da doğmuş memurlara ait Sicill-i Ahvâl kayıtlarına dayanarak gerçekleştirilen bu inceleme, söz konusu bürokratların ailevi kökenleri ve toplumsal aidiyetleri üzerinden imparatorluk bürokrasisinin yapısına ve işleyişine dair bazı değerlendirmeler sunmayı amaçlamaktadır. İncelenen memurların 30'u Müslüman olup sadece Tompayiçi Efendi Rum milletindendir (BOA, DH.SAİDd. 149/35). Söz konusu kayıtlar, özellikle Tanzimat sonrası dönemde taşra kökenli bireylerin merkezî idareye entegrasyonu, ailevi sürekliliklerin olası etkisi ve bürokrasideki sosyal çeşitlenmeye dair bazı ipuçları vermesi bakımından dikkate değerdir. Bu çerçevede aşağıda yer alan Tablo 1.'de adı geçen memurların doğum tarihleri, babalarının isimleri ve meslekleri gibi temel biyografik bilgiler bir arada sunulmuştur.

Tablo 1. Avlonyalı Memurların Biyografik Profili: Hane Bilgileri ve Doğum Tarihleri

Memur[1]		**Babası**	
İsim/Şöhret/Ünvan	**Doğum Tarihi**	**İsim/Şöhret/Ünvan**	**Mesleği**
Mustafa Nuri Paşa (BOA, DH.SAİDd. 1/198)	H. 1246 (1830/1831)	Avlonyalı Hacı Ebubekir Bey	
Ali Rıza Efendi (BOA, DH.SAİDd. 147/63)	H. 1255 (1839/1840)	Yakup Ağa	
Ragıp Efendi (BOA, DH.SAİDd. 45/327)	H. 1259 (1843/1844)	Ali Efendi	İlmiye
İsmail Kemal Bey (BOA, DH.SAİDd. 24/471)	H. 14 Muharrem 1260 (4 Şubat 1844)	Sinan Paşa sülalesinden Mahmud Nedim Bey	Dergâh-ı Âlî Kapıcı Başılarından
Abdullah Efendi (BOA, DH.SAİDd. 47/329)	H. 1267 (1850/1851)	Davudoğlu Hacı Said Efendi	
Yusuf Efendi (BOA, DH.SAİDd. 7/537)	H. 1270 (1853/1854)	Tahir Efendi	
Tompayiçi Efendi (BOA, DH.SAİDd. 149/35)	H. 1270 (1853/1854)	Kol İstanbuli Efendi	
Mehmed Neşet Paşa (BOA, DH.SAİDd. 77/137)	H. 1271 (1854/1855)	Avlonyalı Mustafa Nuri Paşa	
Mehmed Süreyya Bey (BOA, DH.SAİDd. 171/373)	H. 1275 (1858/1859)	Avlonyalı Sinan Paşa sülalesinden Mustafa Paşa	Rumeli Beylerbeyi
Mehmed Namık Bey (BOA, DH.SAİDd. 16/177)	H. 1276 (1859/1860)	Avlonyalı Mustafa Nuri Paşa	
Tahir Efendi (BOA, DH.SAİDd. 127/435)	R. 1 Kânunusâni 1276 (13 Ocak 1861)	Şeyh Abdullah Efendi	
Osman Nuri Efendi (BOA, DH.SAİDd. 149/129)	H. 1277 (1860/1861)	Halvetiyye tarikatından Şeyh Mustafa Efendi	
Emin Efendi (BOA, DH.SAİDd. 17/139)	H. 1279 (1862/1863)	Mehmed Efendi	
Abbas Hilmi Efendi (BOA, DH.SAİDd. 31/391)	H. 25 Cemâziyelâhir 1281 (25 Kasım 1864)	Ömer Ağa	
Abdülhamid Efendi (BOA, DH.SAİDd. 77/91)	H. 1288 (1871/1872)	İbrahim Edhem Ağa	
Osman Nuri Efendi (BOA, DH.SAİDd. 143/97)	H. 1288 (1871/1872)	Molla Ahmed Hulusi Efendi	İmam
Müslim Efendi (BOA, DH.SAİDd. 163/37)	R. 3 Eylül 1287 (15 Eylül 1871)	Ramazan Ağa	
Razib Fehmi Efendi (BOA, DH.SAİDd. 111/69)	H. 1289 (1872/1873)	Halil Ağa	
İbrahim Hakkı Bey (BOA, DH.SAİDd. 112/323)	H. 1290 (1873/1874)	Avlonyalı Hacı Reşid Efendi	

[1] Memurlara ait biyografi bilgilerinin yer aldığı defter ve sayfa numaraları, Tablo 1.'de belirtilmiştir. Bu nedenle, ilerleyen bölümlerde ayrıca kaynak gösterilmesine gerek duyulmamıştır.

Mustafa Efendi (BOA, DH.SAİDd. 183/171)	H. 1291 (1874/1875)	İslam Ağa	
Cafer Efendi (BOA, DH.SAİDd. 195/113)	H. 1291 (1874/1875)	Osman Efendi	
Talha Hilmi Efendi (BOA, DH.SAİDd. 106/469)	H. 1292 (1875/1876)	Mahmud Bey	
İsmail Hakkı Efendi (BOA, DH.SAİDd. 164/89)	H. 1293 (1876/1877)	Hacı Osman Efendi	
Mehmed Fehim Efendi (BOA, DH.SAİDd. 117/327)	R. 22 Mayıs 1295 (3 Haziran 1879)	Ahmed Muhtar Ağa	
Hamdi Efendi (BOA, DH.SAİDd. 161/511)	R. 17 Mayıs 1297 (29 Mayıs 1881)	Müezzinzâdelerden Mustafa Malik Ağa	Tüccar
Rüstem Efendi (BOA, DH.SAİDd. 171/117)	H. 1299 (1881/1882)	Mehmed Ağa	
Müderriszâde Ali Rıza Efendi (BOA, DH.SAİDd. 164/499)	H. 1299 (1881/1882)	Arslan Efendi	Müderris
Salih Hilmi Efendi (BOA, DH.SAİDd. 154/369)	H. 1300 (1882/1883)	Bekir Ağa	
İbrahim Hakkı Bey (BOA, DH.SAİDd. 173/241)	H. 1300 (1882/1883)	Mahmud Bey	Avlonya Bidayet Mahkemesi Azalığı
Faik Ali Efendi (BOA, DH.SAİDd. 160/451)	H. 1305 (1887/1888)	Seydi Ağa	
Mehmed Zihni Efendi (BOA, DH.SAİDd. 145/67)	R. 1300 (1885/1886)	Katline eşrafından Abbas Efendi	

Her ne kadar memurların büyük çoğunluğu Avlonya kaza merkezî doğumlu olsa da bazıları kazaya bağlı köylerde dünyaya gelmiştir. Nitekim Ali Rıza Efendi Avlonya Kazasına bağlı Redmiye'de, Mustafa Efendi Trakis'te, Ragıb Efendi Borş'ta, Rüstem Efendi Kanine'de, Mehmed Zihni Efendi ise Katline köyünde doğmuştur. İsmail Kemal Bey gibi Avlonya doğumlu bazı memurlar ise Sinan Paşa sülalesinden gelmektedir. İsmail Kemal Bey'e göre Sinan Paşa, Kanûnî Sultan Süleyman döneminde Kaptan-ı Derya sıfatıyla Avlonya'ya gelmiş, sonra buraya yerleşmiş ve ömrünün sonuna kadar Avlonya'da yaşamıştır (İsmail Kemal Bey, 2009, ss. 4-5).

Sicill-i Ahvâl defterlerine dayalı bu liste, yaklaşık 1830'lardan 1890'lara kadar doğmuş memurların biyografik bilgilerini içermektedir. Memurların büyük çoğunluğunun babaları, dönemin itibarlı meslek gruplarından gelmektedir. Bazı memurların, yüksek rütbelerde görev yapmış babalara sahip olduğu görülmektedir. Özellikle paşa ünvanlı babalara sahip olan isimler, dikkat çekicidir. Bu tür durumlar, Osmanlı bürokrasisinde zaman zaman ailevi devamlılıkların etkili olduğuna işaret etmektedir. Fakat burada mutlak bir ayrıcalık sisteminden söz etmek yerine, mevcut sosyal ve kurumsal koşulların bazı ailelerin mensuplarına görece daha fazla imkân sağladığı ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Memurların babalarının mesleklerine bakıldığında ise müderrislikten tüccarlığa, imamlıktan mahkeme azalığına kadar farklı mesleki gruplar bulunmaktadır.

2. Avlonyalı Memurların Eğitim Düzeyleri ve Dil Becerileri

18. yüzyıl öncesinde Osmanlı eğitim sistemi esasen dinî kurumlar etrafında şekillenmiştir. Sıbyân mektebi ve medreseler, eğitim hayatının temelini oluştururken dünyevi içerikli kurumlar oldukça sınırlı kalmıştır. Enderun ve bazı meslek okulları istisnai örnekler olarak varlığını sürdürmüşse de Osmanlı eğitim sisteminin genel karakteri dinî esaslara dayalı olmuştur (Somel, 2015, s. 38). Tanzimat Dönemi ise Osmanlı devlet yapısında kurumların merkezî, modern ve çağın ihtiyaçlarına uygun biçimde yeniden düzenlendiği köklü bir dönüşüm evresi olarak öne çıkmıştır (Seyitdanlıoğlu, 2019, s. 17). Bu süreçte, 19. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı eğitim düzeninde belirgin bir ikileşme ortaya çıkmıştır. Klasik dönemde dinî esaslara dayalı kurumların egemenliği sürerken Tanzimat dönemiyle birlikte modernleşen ordu ve mülkî idare için laik niteliğe yakın yeni okullar açılmıştır. Bu durum, özellikle Balkan coğrafyasında yaşayan Osmanlı vatandaşları arasında farklı tecrübeler doğurmuştur. Hıristiyan gruplar, ilköğretimden yükseköğretime kadar düzenli bir eğitim sistemi geliştirirken Türk ve Müslüman topluluklar, çoğunlukla denetimsiz bir ilköğretimden sonra doğrudan askerî ve teknik

yüksekokullara yönelmiştir (Ortaylı, 2018, ss. 190-191). Diğer taraftan, Tanzimat döneminde başlatılan eğitim reformları İstanbul merkezli kalmış, imparatorluk genelinde yeterince yaygınlaşamamıştır. Eğitim sisteminin taşrada kurumsallaşması Sultan II. Abdülhamid döneminde gerçekleşmiş, 1879'dan itibaren vilayetlerde Maarif İdareleri ve Maarif Meclisleri kurulmuştur. 1889'lara gelindiğinde Hicaz dışındaki tüm vilayetlerde maarif idareleri kurulmuş, 1869 tarihli Maarif Nizamnamesi'nin uygulanmasıyla birlikte ibtidâîler, rüşdiyeler, idâdîler ve sultânîlerden oluşan modern bir eğitim sistemi imparatorluk genelinde yaygınlık kazanmıştır (Tekeli ve İlkin, 1999, s. 75).

Bununla birlikte modernleşme sürecinin yanında, geleneksel ilköğretim kurumları da varlığını sürdürmüştür. Sıbyân mektepleri genellikle camilere bitişik olarak inşa edilmiştir. Bu kurumlar, devlet adamları ya da varlıklı kişiler tarafından kurulan vakıflar aracılığıyla finanse edilmiştir. Kimi yerlerde ise köy ve mahalle halkı kendi imkânlarıyla okul yaptırmış ve öğretmen giderlerini üstlenmiştir. Eğitim programı esas itibarıyla Kur'an-ı Kerim okumaya ve temel dinî bilgilerin öğretilmesine dayanmıştır. Ailelerin isteğine bağlı olarak hafızlık eğitimi de verilmiştir. Bu durum Osmanlı sıbyân mektebini, Avrupa'daki çağdaş ilkokullardan ayırmıştır. Zira Avrupa'da 18. yüzyıl sonlarına kadar ilkokul müfredatı din dersleri yanında okuma, yazma ve aritmetik gibi temel dersleri de içermiştir (Akyüz, 2007, ss. 88-89). Rüşdiyeler ise başlangıçta ilkokul üstü hazırlık okulu niteliğindeyken zamanla ortaokul karakteri taşıyan kurumlar hâline gelmiştir. Sıbyân mektebinin yetersizliği fark edilince 1838'de, bu okulların ıslahına girişilmiş ve ilköğretim basamağının üzerine "sınıf-ı sânî" adıyla yeni okullar açılmıştır. Daha sonra sultanın emriyle bu kurumlar rüşdiye adıyla anılmaya başlanmıştır. Rüşdiyelerdeki müfredat hem geleneksel hem de modern dersleri bir arada sunmuştur. İlk yıllarda Arapça, Farsça, ilmihal, ahlak ve hat gibi dersler öne çıkarken ilerleyen sınıflarda hesap, coğrafya, cebir, hendese, Osmanlı tarihi ve Fransızca gibi modern dersler de programa dâhil edilmiştir. Böylece rüşdiyeler, Tanzimat sonrası Osmanlı eğitim sisteminde klasik dinî bilgilerle çağdaş fen ve dil derslerini birleştiren orta dereceli okullar olarak şekillenmiştir. Bununla birlikte, kentlerin eğitim ve öğretim alanında etkinleşmesinde rüşdiyeler ve bu kurumların işleyişini düzenlemek amacıyla oluşturulan maarif teşkilatı, belirleyici bir rol üstlenmiştir. Tanzimat öncesine kıyasla büyük bir yenilik teşkil eden bu gelişmeler, yalnızca eğitim sisteminde değil, sosyal hayatta da önemli dönüşümler meydana getirmiştir. Rüşdiyeler sayesinde öğrencilerin giyim kuşamları, davranış biçimleri ve gündelik alışkanlıkları belirli bir disipline kavuşmuş ve kent toplumunda modernleşme sürecini görünür kılan ilk adımlar bu kurumlarda atılmıştır (Çadırcı, 1991, ss. 289-290).

1869'a kadar rüşdiyelerin sayısı artsa da vilayetlerde rüşdiye üstü okul açılmamış, İstanbul'da ise yükseköğretime öğrenci hazırlayacak kurumlar eksik kalmıştır. Bu boşluk, 1868'de açılan Galatasaray Sultânîsi dışında giderilememiş, böylece idâdîlerin açılması zorunlu hâle gelmiştir. İdâdîlerde üç yıllık öğretim süresince Türkçe kitabet ve inşâ, Fransızca, Osmanlı kanunları, mantık, iktisat, coğrafya, genel tarih, biyoloji, cebir, hesap, muhasebe, geometri, fizik, kimya ve resim dersleri okutulmuştur. İdâdîlerden sonra öğrenciler yükseköğretime geçmiştir. Bu kurumlar arasında Mekteb-i Mülkiyye, Mekteb-i Hukuk, Mekteb-i Tıbbiyye, Harbiye ve Mühendishaneler gibi sivil ve askerî uzmanlık okulları bulunmaktadır. Bu gelişmeler, Balkan şehirlerinde yetişen Osmanlı memurlarının eğitim düzeylerini anlamak için temel bir çerçeve sunmaktadır (Kodaman, 1991, ss. 92-115).

Avlonya doğumlu memurların eğitim geçmişleri incelendiğinde erken çocukluk döneminde genellikle sıbyân veya ibtidâî mekteplerinde başlayan öğrenim sürecinin, rüşdiye, idâdî ve bazı örneklerde yüksek düzeydeki mekteplerde devam ettiği görülmektedir. Memurların 25'i sıbyân, medrese veya ibtidâî derecesinde temel bir eğitim almış, 19'u rüşdiye mekteplerinde öğrenim görmüş ve altısı eğitimini özel hocalardan almıştır[2]. Bunun yanı sıra idâdîye gidenler de olmuştur. Müderriszâde Ali Rıza Efendi ve İbrahim Hakkı Bey gibi isimler hem idâdî hem de yüksek tahsil düzeyinde başarı göstererek bu eğitim sürecinin tipik örneklerini oluşturmuştur. Şehâdetnâmelerde

[2] Sicill-i Ahvâl kayıtlarında bir şahsın hem sıbyân mektebinde hem de rüşdiye mektebinde eğitim aldığı belirtilmişse bu durum, ilgili kişinin her iki eğitim kurumunda da öğrenim gördüğü şeklinde değerlendirilmiştir.

belirtilen *âlâ, aliyyü'l-âlâ* ve *karîbü'l-âlâ* gibi derece ifadeleri yalnızca eğitimin alındığını göstermekle kalmayıp bireyin bu eğitimi hangi düzeyde tamamladığını da yansıtmaktadır.

Avlonyalı memurlar, sadece geleneksel eğitim kurumlarıyla sınırlı kalmayıp modern mekteplerde de tahsil görmüştür. Mehmed Namık Bey hem Mekteb-i Sultânî'de hem de Mekteb-i Maârif-i Mülkiyye-i Şâhâne'de eğitim alarak Batı tarzı eğitim sistemine dâhil olmuştur. Taha Hilmi Efendi ve Abdülhamid Efendi gibi isimler ise Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhâne mezunu olarak bürokrasiye doğrudan hazırlayan kurumun müfredatından faydalanmıştır. Müderriszâde Ali Rıza Efendi ve Razib Fehmi Efendi gibi memurlar, Yanya Mekteb-i İdâdî-i Mülkiyye gibi taşradaki modern okullarda öğrenim görerek merkezî idarenin taşrayla entegrasyon sürecine katkıda bulunmuştur. İbrahim Hakkı Bey ise yalnızca klasik rüşdiye eğitimiyle yetinmeyip Dârülmuallimîn'in farklı şubelerinde eğitim alarak pedagojik donanım kazanmıştır.

Memurların medrese öğrenimi, özel hocalardan alınan dersler ya da Batı tarzı modern eğitim kurumlarında devam eden tahsil süreçleri, dönemin eğitim çeşitliliğini ve memur profilinin çok yönlü yapısını yansıtmaktadır. Bu bağlamda İsmail Kemal Bey'in Josimia (Zossimea) adlı Rum mektebinde klasik ve modern bilimlerle birlikte Latince, Fransızca ve Rumca gibi dilleri öğrenmiş olması, klasik medrese eğitiminin ötesine geçen bir entelektüel yönelimi göstermektedir. Benzer biçimde Mehmed Süreyya Bey ve Abdullah Efendi gibi kişiler de medrese öğreniminde Arapça ve Farsça üzerine eğitim almıştır.

Memurlardan bazıları ise resmî okullardan ziyade özel hocalar vasıtasıyla klasik ilimler (sarf, nahiv, mantık, meânî, beyan, bedî', fıkıh) ve Arapça, Farsça gibi dillerde bilgi edinmiştir. Bu doğrultuda değerlendirildiğinde Mustafa Nuri Paşa, geniş bir geleneksel ilim yelpazesinde tahsil görmüştür. Osmanlı bürokrasi çevresinde kalem ehli memurlar arasında ilmî ve fikrî faaliyetlerde bulunan isimlere de sıklıkla rastlanılmaktadır. İsmail Kemal Bey ve Mehmed Süreyya Bey'in biyografik kayıtlarında yer alan bilgiler, dönemin memurlarının yalnızca idari görevlerle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda entelektüel üretim faaliyetleriyle de meşgul olduklarını göstermektedir. Nitekim İsmail Kemal Bey'in, hukuki ve ilmî tartışmalara dair düşüncelerini yansıttığı *Mebâhis-i Hikemiye ve Fenniyeyi Câmi' Olan İcra-yı Efkâr* adlı risalesi, Osmanlı düşünce dünyasında memurların da aktif katkı sunabildiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca borçtan dolayı hapis cezasını ele alan *deyn için habs* hakkındaki makalesi, onun teorik hukuki meselelerin yanı sıra uygulamadaki sorunlarla da ilgilendiğini göstermektedir. Diğer taraftan Mehmed Süreyya Bey'in, *Zerrât* adıyla bir dergi neşretmesi onun ilmî üretime yöneldiğini yansıtmaktadır. Bu neşriyat örnekleri, söz konusu memurların idari görevlerinin ötesinde kültürel ve ilmî alanlarla da ilgilendiklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 2. Avlonyalı Memurların Eğitim Düzeyleri ve Dil Yeterlilikleri

Memurun Adı	Eğitim Durumu	Dildiği Diller
Mustafa Nuri Paşa	Özel hocalardan sarf ve nahiv, mantık, meânî, beyan, bedî', akâid ve fıkıh dersleri alarak bu alanlarda belli bir vukûfiyet edindiği gibi biraz da Farsça tahsil etmiştir. Şehâdetnâmesi yoktur.	Türkçe, Arapça, Farsça, Fransızca ve Rumca okur yazar, İtalyanca ve Arnavutçayı ise yalnızca konuşur.
Ali Rıza Efendi	İbtidâî mektebinde temel ilimleri okumuş ve Avlonya kasabası namazgâh medresesinde Arapça tahsil etmiştir.	Türkçe okur-yazar, Rumcayı anlar.
Ragıp Efendi	Sıbyân mektebinde temel ilimleri okumuş ve özel hocadan Arapça tahsil etmiştir.	Türkçe okur-yazar.
İsmail Kemal Bey	Selanik ve Avlonya ibtidâî mekteplerinde temel ilimleri okumuş ve Yanya'da özel hocadan Arapça ve Farsça tahsil etmiştir. Josimia (Zosimea) adlı Rum mektebinde Eski Rumca, Latince, Fransızca, sarf ve nahivin kuralları, edebiyat ve özellikle riyâzî ilimlerinden hesap, cebir, hendese-i âlâ, müsellesat, hikmet-i tabiiyye, kimya, ilm-i hey'et, fenn-i menafiu'r-ruh, insan bedeni, coğrafya ve genel tarih tahsil etmiştir.	Türkçe, Rumca ve Fransızca yazar, Arnavutça konuşur ve Latince okur.
Abdullah Efendi	Sıbyân ve rüşdiye mekteplerinde okumuş ve medresede Arapçadan Fenâriye ve Farsçadan Hafız Divanı'na kadar okuduktan sonra Atik Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhâne'de	Arapça ve Farsçaya aşinadır. Türkçe okur-yazar, Arnavutça söyler ve Rumca ile Bulgarcayı bilir.

	eğitimini tamamlayarak 14 Ağustos 1883 tarihli âlâ dereceden bir adet şehâdetnâme almıştır.	
Yusuf Efendi	Sıbyân mektebinde temel ilimleri okumuş ve Delvine Rüşdiye Mektebi ile Sultan Mehmed Medresesi'nde sarf ve nahiv, mantık ve Farsçadan Gülistan'a kadar tahsil etmiştir.	Arnavutça konuşur, Türkçe yazar, Rumca okur-yazar.
Tompayiçi Efendi	Rum Sıbyân Mektebi'nde temel ilimleri okumuş ve Rum Rüşdiye Mektebi'nde tahsil etmiştir.	Rumca okur-yazar, Türkçe ve İtalyancayı anlar ve Arnavutça konuşur.
Mehmed Neşet Paşa	Özel hocadan temel ilimleri okuduktan sonra Rusçuk Rüşdiye Mektebi'nden şehâdetnâme almıştır. Arapçadan muhtasar meâni ve tasrifat okumuştur.	Türkçe ve Rumca yazar, Farsça konuştuğu gibi Arnavutça, Fransızca ve İtalyancaya da aşinadır.
Mehmed Süreyya Bey	Temel ilimleri özel hocadan aldıktan sonra Mostar ve Kandiye medreselerinde Arapça ve Farsça tahsil etmiştir.	Arapça, Farsça, Türkçe, Rumca, Fransızca, İtalyanca konuşur ve yazar, Arnavutça konuşur.
Mehmed Namık Bey	İbtidâî mektebinde temel ilimleri ve Mekteb-i Sultânî ve Mekteb-i Maârif-i Mülkiyye-i Şâhâne'de okumuştur.	Türkçe yazar, Fransızca okur-yazar. Rumca, İtalyanca, Arnavutça ve Sırpça konuşur.
Tahir Efendi	Sıbyân mektebinde temel ilimleri okuduktan sonra bir süre Mülkiye Rüşdiyesi'nde eğitim görmüştür.	Türkçe okur-yazar.
Osman Nuri Efendi	Sıbyân mektebinde temel ilimleriyle rüşdiye mektebinde okumuştur. Medresede Arapça eğitimi almıştır.	Türkçe konuşur, Rumca ve İtalyancadan biraz anlar.
Emin Efendi	Sıbyân mektebinde temel ilimleri ve özel hocadan Arapça ve hesap okumuştur.	Türkçe okur-yazar. Arnavutça ve Rumca konuşur.
Abbas Hilmi Efendi	Sıbyân mektebinde temel ilimleri okuduktan sonra özel hocadan Arapça almıştır.	Türkçe okur-yazar. Arnavutça konuşur.
Abdülhamid Efendi	Rüşdiye mektebinde okuyarak âlâ dereceden Mayıs 1887 tarihli şehâdetnâme almış ve ardından İstanbul'daki Mekteb-i İdâdî-i Mülkiyye'den şehâdetnâme almaya hak kazanmıştır.	Türkçe yazar, Fransızca ve Rumca okur. Arnavutça konuşur.
Osman Nuri Efendi	Rüşdiye mektebinde okuyarak şehâdetnâme almıştır.	Türkçe okur-yazar, Arnavutça konuşur.
Müslim Efendi	Rüşdiye mektebinden şehâdetnâme almıştır.	Türkçe yazar, Rumcayı konuşur.
Razib Fehmi Efendi	Sıbyân mektebinde temel ilimleri okumuş ve Yanya Mekteb-i İdâdî-i Mülkiyye'sinden orta dereceden şehâdetnâme almıştır.	Türkçe ve Fransızca konuşur-yazar. Arnavutça konuşur.
İbrahim Hakkı Bey	Sıbyân mektebinde temel ilimleri okuduktan sonra rüşdiye mektebinde okuyarak aliyyü'l-âlâ dereceden şehâdetnâme almıştır. Daha sonra İstanbul'a gelerek Dârülmuallimîn-i ibtidâî ve rüşdi şubelerinden şehâdetnâme almıştır. Akabinde Fatih Camisi'nde Arapça tahsil etmiş ve Darüttedris adlı özel mektepte eğitim görmüştür.	Türkçe yazar. Rumca ve Arnavutça konuşur.
Mustafa Efendi	Dârüşşafaka'dan şehâdetnâme almıştır.	Türkçe yazar. Arapça, Farsça, Arnavutça ve Fransızcaya aşinadır.
Cafer Efendi	İbtidâî ve rüşdiye mekteplerinde eğitim görerek rüşdiye mektebinden aliyyü'l-âlâ dereceden şehâdetnâme almıştır.	Belirtilmemiştir.
Talha Hilmi Efendi	Sıbyân mektebinde temel ilimleri ve Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhâne'de tahsil görerek 1 Eylül 1901 tarihinde şehâdetnâme almıştır.	Türkçe, Fransızca ve Rumca konuşur ve yazar. Arnavutçayı yalnızca konuşur.
İsmail Hakkı Efendi	Sıbyân mektebinde temel ilimleri ve rüşdiye mektebinde biraz okumuştur.	Türkçe, Arnavutça ve Rumca konuşur.
Mehmed Fehim Efendi	İbtidâî mektebinde temel ilimlerini öğrenmiş ve rüşdiye mektebinde tahsil ederek şehâdetnâme almıştır.	Türkçe okur-yazar. Arnavutça ve Rumca konuşur.
Hamdi Efendi	İbtidâî mektebinde temel ilimleri okuduktan sonra rüşdiye mektebinde tahsil ederek şehâdetnâme almıştır.	Türkçe yazar, Arnavutça konuşur.
Rüstem Efendi	Rüşdiye mektebinde üç yıl eğitim görmüştür.	Türkçe okur-yazar. Rumca konuşur.
Müderrizâde Ali Rıza Efendi	İbtidâî, rüşdi ve Yanya Mekteb-i İdâdî-i Mülkiyyesi'nde eğitim görerek mülkiyeden karîbü'l âlâ dereceden 7 Temmuz 1906 tarihinde şehâdetnâme almıştır.	Türkçe ve Fransızca konuşur ve yazar. Rumca ile Arnavutçaya aşinadır.
Salih Hilmi Efendi	İbtidâî mektebinde temel ilimleri ve rüşdiye mektebinde okuyarak 22 Temmuz 1904 tarihinde rüşdi şehâdetnâmesi almıştır.	Türkçe okur-yazar. Arnavutça konuşur.
İbrahim Hakkı Bey	İbtidâî, rüşdi ve idâdî mekteplerinde tahsil gördükten sonra Hukuk mektebine girerek âlâ dereceden 19 Mayıs 1909 tarihinde şehâdetnâme almıştır.	Türkçe ve Arnavutça konuşur ve yazar. Fransızca ile Rumcaya aşinadır

Faik Ali Efendi	Sıbyân mektebinde temel ilimleri ve Rüşdiye mektebinde okuyarak aliyyü'l-âlâ dereceden şehâdetnâme almıştır.	Türkçe okur-yazar.
Mehmed Zihni Efendi	Temel ilimlerini özel hocadan aldıktan sonra Sultânî mektebinde tahsil görerek orta dereceden şehâdetnâme almıştır.	Türkçe ve Fransızca konuşur ve yazar. Arnavutça, İtalyanca ve Rumcayı yalnızca konuşur.

Tablo 2.'de görüldüğü üzere Sicill-i Ahvâl defterlerinde Avlonya doğumlu memurların önemli bir bölümü çok dilli bir eğitim sürecinden geçmiştir. Bu memurlar arasında Arapça ve Farsça gibi klasik İslami dillerin yanı sıra Fransızca, İtalyanca, Rumca, Arnavutça ve hatta Latince gibi Batı ve yerel dillerde de okuma, yazma veya konuşma becerisine sahip olanlar bulunmaktadır. İsmail Kemal Bey'in Arapça ve Farsçanın yanı sıra Josimia (Zosimea) Rum mektebinde aldığı eğitim sayesinde Rumca, Latince ve Fransızca gibi dillerde de yetkinlik kazandığı görülmektedir. Ayrıca İtalyanca ve Arnavutçayı konuşabildiği belirtilmiştir. Bu dilsel donanım, ilgili memurların idari görevlerinin ötesinde ilmî ve entelektüel alanlarda da faal birer aktör olarak yer almalarına zemin hazırlamıştır. Bu dilsel donanım, söz konusu memurların görev yaptıkları coğrafyanın çok kültürlü yapısına uyum sağlama becerileriyle de doğrudan ilişkilidir. Özellikle Balkan vilayetlerinde yetişen bürokratların Rumca, Arnavutça ve Fransızca gibi dilleri öğrenmiş olmaları, onların merkezî idareyi temsil etmenin ötesinde, yerel halkla da güçlü ilişkiler kurabilen çok yönlü simalar olarak yetiştirildiklerini göstermektedir.

3. Osmanlı Taşrasında Bürokratik Kariyerin Başlangıcı: Avlonyalı Memurların İlk Göreve Başlama Yaşı ve Maaşları

Osmanlı bürokrasisinin en temel sorunlarından biri, memurların görev ve sorumluluklarıyla ücretlendirme sistemi arasındaki uyumsuzluk olmuştur. Devlet, verimli bir kamu hizmeti için ödül ve ceza mekanizmalarını açık biçimde kurma ihtiyacını uzun süre karşılayamamıştır. Bu nedenle, reform döneminde dahi bürokratik istikrarsızlıklar devam etmiştir. 1838'de sivil memurlar için düzenli maaş ödemesine geçilmesi, kalemiye ile mülkiye arasındaki ayrışmayı kurumsallaştıran en önemli adımlardan biri olmuştur. Ancak sistemin işlerliği 1880'lere kadar tamamlanamamış ve uygulamada ciddi aksamalar yaşanmıştır. Memur maaşlarının yanı sıra mazuliyet ödenekleri, emeklilik maaşları ve harcırah uygulamaları düzenlenmiştir. Ayrıca rütbe ve nişan gibi parasal olmayan ödüllerle bürokratik hiyerarşi güçlendirilmiştir. Ancak mali merkezîleşmenin başarısızlığı, hizmet bedeli sisteminin kronik sorunlar üretmesine yol açmıştır (Findley, 2011, ss. 315-318).

Osmanlı bürokratik yapısında memurların göreve başlama yaşları, sistemin işleyişini anlamak açısından önemli bir göstergedir. Sicill-i Ahvâl defterlerinden elde edilen kayıtlar, memuriyete girişte mülâzemeten (adaylık) veya asaleten (asıl kadro) tayin edilme biçimlerinin farklı yaş aralıklarını mümkün kıldığını ortaya koymaktadır. En erken örneklerde 13–15 yaşlarında mülâzemeten göreve başlayanlar bulunurken kimi bölgelerde 30'lu yaşların ortalarına kadar asaleten memuriyete intisap edenler de görülmüştür. Bu durum Osmanlı bürokrasi kadrolarının homojen bir yaş standardına göre değil, çoğu zaman eğitim imkânları, aile çevresi ve taşradaki idari ihtiyaçlarla bağlantılı olarak şekillendiğini göstermektedir. Nitekim Rize örneğinde memuriyete başlama yaşı 13'le 54 arasında değişmektedir (Saraç, 2019, s. 60). Malatya'da ise en erken 10, en geç 53 yaşında göreve başlanmıştır (Tekdal, 2020, s. 108). İşkodra bölgesinde bu aralık 7-55 yaş arasında genişlemekte olup erken yaşlarda devlet hizmetine giren bireylerin varlığı dikkat çekicidir (Atabay, 2023, s. 136). Buna karşılık, İnegöllü bürokratların memuriyete giriş yaşları daha sınırlı olup 16-37 arasında değişmektedir (Polat, 2022, s. 615). Benzer biçimde Akşehirli devlet adamları memuriyet kariyerlerine en erken 13, en geç 34 yaşında başlamıştır (Güneş, 2024, s. 120). Nevşehir, Kırşehir, Niğde ve Aksaray doğumlu gayrimüslim memurlar arasında ise memuriyete giriş yaşları 14-41 aralığında tespit edilmiştir (Ünsal, 2021, s. 24). Ordulu memurların işe giriş yaşları ise 15-66 arasında değişmektedir (Yadi, 2012, s. 307). Bu veriler, Osmanlı bürokrasi sisteminde memuriyete giriş yaşlarının standart bir çerçeveden ziyade, bölgesel sosyoekonomik koşullar, eğitim olanakları ve yerel ihtiyaçlarla bağlantılı olarak şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, maaş düzenlemeleri ve memuriyete giriş şartlarının incelenmesi, reformların sınırlı başarısını anlamak açısından bir göstergedir. Özellikle Sicill-i Ahvâl defterlerinde

kayıtlı olan Avlonyalı memurların kariyer seyirleri, göreve başlama yaşlarıyla aldıkları en düşük ve en yüksek maaşlar üzerinden değerlendirildiğinde söz konusu reformların taşra düzeyinde ne ölçüde karşılık bulduğu daha somut biçimde ortaya çıkmaktadır.

Avlonyalı memurların göreve başlama biçimleri, yaşları ve maaşlarına ilişkin veriler değerlendirildiğinde Osmanlı idaresinin memur istihdamında çeşitli yöntemlere başvurduğu, genç yaşta göreve başlamanın dikkate değer bir eğilim olduğu ve maaş düzeylerine bakılarak dönemin personel politikalarına dair bazı çıkarımlarda bulunmanın mümkün olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Avlonyalı Memurların İlk Göreve Başlama Yaşı ve Maaşları

Memurun Adı	İlk Göreve Başlama Şekli	İlk Göreve Başlama Yaşı[3]	Aldığı En Düşük Maaş (Kuruş)	Aldığı En Yüksek Maaş (Kuruş)
Mustafa Nuri Paşa	Maaşlı	26	2500	17500
Ali Rıza Efendi	Maaşlı	39	300	1.000
Ragıp Efendi	Mülâzemet	24	200	400
İsmail Kemal Bey	Mülâzemet	16	500	35000
Abdullah Efendi	Mülâzemet	27	400	1250
Yusuf Efendi	Maaşlı	25	250	800
Tompayiçi Efendi	Maaşlı	47	120	200
Mehmed Neşet Paşa	Maaşlı	30	1500	7000
Mehmed Süreyya Bey	Maaşlı	21	2000	8500
Mehmed Namık Bey	Maaşlı	25	400	2000
Tahir Efendi	Mülâzemet	37	75	250
Osman Nuri Efendi	Maaşlı	19	200	600
Emin Efendi	Maaşlı	21	300	300
Abbas Hilmi Efendi	Mülâzemet	17	240	250
Abdülhamid Efendi	Maaşlı	28	500	500
Osman Nuri Efendi	Maaşlı	18	100	400
Müslim Efendi	Maaşlı	20	125	400
Razib Fehmi Efendi	Maaşlı	25	100	495
İbrahim Hakkı Bey	Mülâzemet	30	1200	1200
Mustafa Efendi	Maaşlı	26	240	520
Cafer Efendi	Aidat	19	200	400
Talha Hilmi Efendi	Maaşlı	27	600	1000
İsmail Hakkı Efendi	Mülâzemet	23	400	500
Mehmed Fehim Efendi	Mülâzemet	17	150	250
Hamdi Efendi	Mülâzemet	21	200	425
Rüstem Efendi	Maaşlı	26	300	300
Müderriszâde Ali Rıza Efendi	Maaşlı	25	500	2000
Salih Hilmi Efendi	Mülâzemet	25	150	150
İbrahim Hakkı Bey	Maaşlı	27	1000	1000
Faik Ali Efendi	Mülâzemet	17	250	250
Mehmed Zihni Efendi	Mülâzemet	22	50	1000

Tablo 3. esas alınarak memurların göreve başlama biçimleri incelendiğinde merkezî idarenin kadro istihdamı konusundaki çeşitliliği kayda değerdir. Bu memurlardan 18'inin maaşlı olarak göreve başlaması, doğrudan devlet bütçesinden karşılanan düzenli bir istihdam sürecine işaret ederken 12 kişinin mülâzemetle ilk göreve atanması, dönemin memur yetiştirme ve istihdam politikasında yaygın olarak uygulanan bir stajyerlik modelinin etkisini göstermektedir. Sadece bir kişinin aidat yöntemiyle göreve alınmış olması ise bu usulün daha sınırlı ve istisnai bir uygulama alanına sahip olduğunu göstermektedir.

Memurların sicillere yansıyan göreve başlama yaşları incelendiğinde devlet bürokrasisine girişte genç yaşların tercih edildiği görülmektedir. Kayıtlara göre memurların göreve başlama yaşları 16 ila 47 arasında değişmekte olup ortalama yaş 24,8 olarak hesaplanmıştır. En erken göreve başlama yaşı 16, en geç ise 47'dir. Memurların neredeyse yarısı 25 yaşın altında göreve başlamıştır. Memuriyete başlama yaşında en çok rastlanan yaş ise 25 olup bu yaşta beş memur göreve başlamıştır. Onu 27 yaş (üç memur)

[3] Sicill-i Ahvâl defterlerinde belirtildiği gibi alınmıştır.

ve 21 yaş (üç memur) takip etmektedir. 16-20 yaş arası göreve başlayan memur sayısı altı, 21-25 yaş arası 13, 26-30 yaş arası dokuz, 31 yaş ve üzeri ise üç kişidir.

Erken yaşlarda göreve başlayanların çoğunlukta olması, eğitim sürecinin genç yaşta tamamlandığını ve devletin genç kadroları tercih ettiğinin göstergesidir. Bununla birlikte birkaç istisnai örnekte 30 yaş üzeri atamaların görülmesi, Osmanlı bürokrasisinde esnekliğin ve farklı kariyer yollarının da mümkün olduğunu ortaya koymaktadır.

Osmanlı devlet teşkilatında memurların maaşları, sosyal hiyerarşi ve görev sorumlulukları doğrultusunda geniş bir aralık göstermektedir. Memurların aldığı en düşük maaşların ortalaması yaklaşık 430 kuruşken en yüksek maaşların ortalaması yaklaşık 3.300 kuruş civarındadır. Bu veriler, maaşlar arasında yaklaşık 7,5 katlık bir fark olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca en yüksek maaşlar grubunda, özellikle üst düzey paşalar ve yüksek rütbeli memurların maaşlarının ortalamadan çok daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Nitekim kayıtlar en düşük maaşın 50, en yüksek maaşın ise 35.000 kuruş olduğunu göstermektedir. Bu büyük maaş aralığı, Osmanlı idari yapısında görevlerin önemine ve rütbesine bağlı olarak ciddi bir ekonomik farklılaşma olduğunu ortaya koymaktadır. Üst düzey bürokratlar ve paşalar, düşük ve orta düzey memurlara kıyasla hem maaşların yüksekliği hem de artış oranları bakımından belirgin ayrıcalıklar taşımaktadır. Bazı memurların maaşlarında minimal değişim gözlenirken özellikle üst rütbelerde maaşların yüksekliği ve aralığın genişliği, bürokraside rütbe ve görevde ilerlemenin maaş üzerinde doğrudan etkili olduğunu göstermektedir. Bu eğilim merkezî yönetimin sosyal statü ve ekonomik avantajları, yüksek dereceli memurlara yoğunlaştırdığına işaret etmektedir.

Osmanlı yönetim teşkilatında memurların görev yaptıkları kurumla aldıkları maaşlar, dönemin idari yapısına ve ekonomik koşullarına dair önemli veriler sunmaktadır. İncelenen memurların görev yaptığı kurumlar arasında özellikle mutasarrıflıklar, valilikler ve yüksek meclis üyelikleri en yüksek maaşların verildiği pozisyonlar olarak öne çıkmaktadır. Nitekim üst düzey yöneticilerin Resmo ve Kandiye Mutasarrıflıkları görevlerinde 17.500, Trablusgarp Vilayeti Valiliği gibi stratejik ve merkezî öneme sahip mevkilerde ise 20.000 ila 35.000 kuruş arasında değişen yüksek maaşlar aldığı görülmektedir. Bu durum, merkezî yönetimin önemli ve kritik bölgelerde görev yapan memurlara verdiği önemi ve bu pozisyonların ekonomik cazibesini açıkça ortaya koymaktadır. Buna karşılık düşük maaş alan memurlar, genellikle telgraf merkezî çalışanları, aşar memurları veya rüsumat memurları gibi alt düzey idari görevlerde bulunmakla beraber, maaşları 120 kuruş gibi oldukça düşük seviyelerde seyretmektedir. Ortalama maaş ise yaklaşık 1.500 ila 2.000 kuruş arasında değişmekle birlikte, görev türü ve coğrafi bölgeye göre önemli farklılıklar taşımaktadır.

4. Avlonya Doğumlu Memurların Kariyer Seyirleri ve Mesleki Profilleri

Klasik dönem Osmanlı bürokratik yapısı, özellikle iç ve dış işlerin aynı memurlar eliyle yürütülmesi ve uzmanlaşmanın sınırlı kalması nedeniyle zamanla işlevselliğini kaybetmiştir. Tevcihat sistemi[4], memurların sık sık farklı alanlara atanmasına yol açarak uzmanlaşmayı engellemiştir. Bu durum hem idari istikrarı hem de kurumsal sürekliliği olumsuz etkilemiştir. Kalemlerde çıraklık yoluyla yürütülen memur yetiştirme usulü, artan iş hacmi karşısında yetersiz kalmıştır. Liyakat yerine himaye ilişkilerinin belirleyici olması ise idari zafiyetleri derinleştirmiştir. Sultan II. Mahmud döneminde başlayan ve Tanzimat'la kurumsallaşan düzenlemeler, bu yapısal sorunların devletin bekası için köklü reformlarla aşılması gerektiğini açık biçimde ortaya koymuştur (Akyıldız, 2012, ss. 22-30). Tanzimat öncesinde memur yetiştirme ve göreve alınma usullerinde görülen dağınıklıkla iltimas sorunları, reform döneminde yeni kurumların açılmasıyla giderilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede 1839'da Mekteb-i Maʿârif-i Adliyye'nin kurulması, devletin ihtiyaç duyduğu bürokrat kadroları sistemli biçimde yetiştirmeye yönelik ilk girişimlerden biri olmuştur. Ardından Mekteb-i Ulûm-ı Edebiyye ve rüşdiyelerin yaygınlaştırılmasıyla memur yetiştirme süreci daha düzenli bir yapıya kavuşturulmuştur.

[4] Osmanlı bürokratik terminolojisinde tevcih, memuriyetlere yapılan atamaları ifade eden bir tabir olarak kullanılmıştır (Pakalın, 2023, s. 480).

Ayrıca memuriyete girişte imtihan usulünün getirilmesi ve tayinlerde ruus-ı hümayun[5] şartının aranması, liyakat esasına dayalı bir sistemin inşası yönünde önemli adımlar olmuştur. Bu düzenlemeler, kalemlerde işbaşında öğrenim modelinin tek başına yeterli olmadığını gösterirken aynı zamanda modern eğitim kurumlarını bürokratik kariyerin vazgeçilmez basamağı hâline getirmiştir (Akyıldız, 1993, ss. 52-58).

Bu bağlamda, Tanzimat reformlarının memuriyet yapısına getirdiği yeniliklerin Avlonyalı memurların kariyer seyirlerine nasıl yansıdığını incelemek, söz konusu düzenlemelerin yerel düzeydeki etkilerini ortaya koymak açısından önem taşımaktadır. Avlonyalı memurların görevlerinin coğrafi ve kurumsal dağılımı, söz konusu şahısların hizmet alanlarının yalnızca doğdukları çevreyle sınırlı kalmadığını ortaya koymaktadır. Bu memurlar, özellikle Rumeli coğrafyasındaki stratejik merkezlerde yoğunlaşan görevlerde istihdam edilmiştir. Yanya ve Preveze gibi mühim idari merkezlerde görev yapan memurların mesleki yönelimleri, taşranın merkezle kurduğu kurumsal bağın mahiyetini anlamak açısından bazı ipuçları sunmaktadır. İlgili kayıtlarda memurların özellikle maliye, rüsumat, gümrük, vergilendirme, devlet mülkleri ve tapu hizmetlerinde istihdam edilmiş olmaları, onları merkezî devletin taşradaki mali-idari uzantıları hâline getirmiştir.

Tablo 4. Avlonya Doğumlu Memurların Kariyer Seyirleri ve Mesleki Profilleri

Memur	Tayin Edildiği Görev/ Görev Yeri (İlk İşe Başlama Tarihi)[6]
Mustafa Nuri Paşa	Seyyar Komisyonu Başkanlığı (1854/1855) Yanya Eyaleti Meclis-i Kebir Azalığı Ergiri Kaymakamlığı Görice Kaymakamlığı Narda Kaymakamlığı Resmo Mutasarrıflığı Kandiye Mutasarrıflığı Hersek Mutasarrıflığı Girit vilayeti Vali Müşavirliği Görice Mutasarrıflığı Tuna Vilayeti Vali Muavinliği Menteşe Mutasarrıflığı
Ali Rıza Efendi	Avlonya Telgraf Merkezî Memurluğu (11 Haziran 1877) Avlonya Kazası Aşar Memurluğu Avlonya Belediye Riyaseti Avlonya Kazası Reji Memurluğu Avlonya Çiftlikat-ı Hümayun Memurluğu Avlonya Maarif Komisyonu Azalığı (fahri)
Ragıp Efendi	Yanya Rüsumat İdaresi (1866/1867) Dolan Rüsumat Memurluğu Delvine Rüsum-ı Sitte Memurluğu Plaka Köprüsü Rüsumat Memurluğu Penaki Rüsumat Memurluğu Livar Rüsumat Memurluğu Serandoz Rüsumat Müdüriyeti Ambar Memurluğu
İsmail Kemal Bey	Bâbıâli Tercüme Odası (Mayıs/Haziran 1860) Paris Sefareti Ateşeliği Yanya Eyaleti Muhabere-i Ecnebiye Kitabeti Yanya Belediye Reisliği Tuna Vilayeti Mektupçu Kalemi Mümeyyizliği Tuna Vilayeti Gazete Muharrirliği Tuna Vilayeti Umur-ı Ecnebiye Müdürlüğü Tuna Vilayeti Meclis-i İdare Baş Kitabeti Şûrâ-yı Devlet Adliye Dairesi Baş Muavinliği

[5] Vezirler, beylerbeyleri, sancakbeyleri, mevâlî sınıfıyla tımar ve zeamet sahipleri dışında kalan; devlet hizmetlerinde görev yapan ve vakıflar ya da hazine gelirlerinden maaş alan tüm Osmanlı memurlarının tayin işlemlerini belgeleyen resmî evraka Ruus-ı Hümayun adı verilmiştir (Ünal, 2011, s. 577).

[6] Tablo 4.'de memurların fiilî görevlerinden ziyade resmî atama durumları esas alınmıştır. Çeşitli sebeplerle göreve başlanmamış olsa dahi, ataması yapılmış olan görevler listeye dâhil edilmiştir. Liste, kronolojik sıra gözetilerek hazırlanmış ve aynı ünvana farklı tarihlerde yapılan mükerrer atamalara yer verilmemiştir. Vekâlet, fahri ya da asaleten atanma gibi statü farkları ayrıca belirtilmemiştir.

	Varna Mutasarrıflığı Tuna Avrupa Komisyonu Başkanlığı Tulca Mutasarrıflığı Hariciye Kitabeti Filibe Fevkalade Komisyonu Azalığı İslimye Fevkalade Komisyonu Reisliği Kütahya'ya Sürgüne Gönderilmiş Mardin Mutasarrıflığı Bolu Mutasarrıflığı Kırşehir Mutasarrıflığı Gelibolu Mutasarrıflığı Beyrut Valiliği Trablusgarp Valiliği Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi Azalığı Meclis-i Mebusan Azalığı Meclis-i Mebusan Muhasebe Memurluğu
Abdullah Efendi	Selanik Vilayeti Mektubi Kalemi (5 Aralık 1877) Hekimhanı Nahiyesi Müdürlüğü Bulam Nahiyesi Müdürlüğü Selanik Vilayeti Aşar Kolu Muharrirliği Gelmeriye Nahiyesi Ağnam Tahsil Memurluğu Ayvanlı Aşar Kolu Muharrirliği Çarsancak Kazası Kaymakamlığı Radovişte Kazası Kaymakamlığı Osmaniye Kazası Kaymakamlığı Karaman Kazası Kaymakamlığı Akseki Kazası Kaymakamlığı Köyceğiz Kazası Kaymakamlığı
Yusuf Efendi	Girine Kazası Ağnam Kitabeti (16 Mart 1878) Aydonat İdaresi İstimara Memurluğu Katıtoz? Rüsumat Memurluğu Sayada Rüsum-ı Sitte Kitabeti Sayada Rüsum-ı Sitte İdaresi Memurluğu Dîvâr Rüsumat Memurluğu Palermo Rüsumat Memurluğu Varna Rüsumat Memurluğu Köprü Rüsumat Memurluğu
Tompayiçi Efendi	Berat Çiftlikat-ı Hümayun Muvakkat Kolculuğu (15 Mart 1900) Çiftlikat-ı Hümayun Süvari Tahsildarlığı
Mehmed Neşet Paşa	Yanya Emlak-ı Hümayun İdaresi Müdüriyeti (28 Mayıs 1884) Hersek'te Komisyon Kitabeti Avlonya Kasabası Efrad ve Redife Toplama ve Sevk Görevi Avlonya Alayı Fahri Kumandanlığı Rumeli Beylerbeyi Payesi Tevcih Buyurulmuştur Şûrâ-yı Devlet Maliye İdaresi Azalığı
Mehmed Süreyya Bey	Görice Sancağı Tahrirat Müdürlüğü (29 Haziran 1879) Şûrâ-yı Devlet Tanzimat Dairesi Azalığı Cemiyet-i Rüsumiye Reisliği
Mehmed Namık Bey	Ticaret ve Ziraat Nezareti Tercüme-i Fünûn Kalemi Memurluğu (Mayıs/ Haziran 1884) Cemiyet-i Rüsumiye Kalemi Müdürlüğü Mekteb-i Sultânî'de Kavâid-i Osmaniye Muallimliği Sirkeci İskelesi Rüsumat Müdürlüğü Rüsumat Emaneti
Tahir Efendi	Preveze Rüsumat Nezareti (13 Ağustos 1896) Preveze Merkez İdaresi Kapı Memurluğu Sayada Rüsumat Müdüriyeti Ambar Memurluğu Kotili? Rüsumat Memurluğu Avlonya Rüsumat Müdüriyeti Muayene Memurluğu
Osman Nuri Efendi	Avlonya Kazası Aşar Kol Kitabeti (14 Ağustos 1879) Avlonya Kazası Ağnam Kol Kitabeti Avlonya Kazası Mal Müdürlüğü Berat Emlak-ı Hümayun Kitabeti

	Yanya Emlak-ı Hümayun Kitabeti
Emin Efendi	Margiliç Kazası Aşar Kolu Muharrirliği (Aralık/Ocak 1882/1883) Rüsumat Memurluğu
Abbas Hilmi Efendi	Avlonya Kazası Tahrirat Kalemi (21 Ocak 1881) Avlonya Kazası Aşar Kitabeti
Abdülhamid Efendi	Göğü Nahiyesi Müdürlüğü (8 Şubat 1899)
Osman Nuri Efendi	Şûrâ-yı Devlet Azalığı Kiramından Avlonyalı Süreyya Efendi Çiftlikleri Kâtibi (20 Aralık 1908) Avlonya Memlehası Müdüriyeti Preveze Düyûn-ı Umûmiyye Müdüriyeti Kantarcı Vekilliği Preveze Dalyan Memurluğu Preveze Balıkhanesi Muvakkat Memurluğu Avlonya Memlehası Muvakkat Kolculuğu Avlonya Dîvâr Dalyanı Muvakkat Memurluğu Avlonya Düyûn-ı Umûmiyye İdaresi İskele Memurluğu Draç Düyûn-ı Umûmiyye Nezareti Karavasta Dalyanı Muvakkat Memurluğu Avlonya Düyûn-ı Umûmiyye Merkez Memuriyet Kitabeti Vekilliği Parga Düyûn-ı Umûmiyye İdaresi Ambarcılığı
Müslim Efendi	Preveze Rüsumat Nezareti Muhasebe Kalemi (3 Haziran 1891) Köprü Rüsumat Memurluğu Kitabeti Serandüz Rüsumat Müdüriyeti Ambar Memurluğu Parga Rüsumat Müdüriyeti Baş Kitabeti Parga Rüsumat Müdüriyeti Ambar Memurluğu Selhora Rüsumat Müdüriyeti Kolculuğu Avlonya Rüsumat Müdüriyeti İkinci Kitabeti Seman İdaresi Ambar Memurluğu Vesrako? Rüsumat Memurluğu
Razib Fehmi Efendi	Yanya Mekteb-i İdâdîsi Ma'lumât-ı Nâfia (3 Haziran 1891) Yanya Mekteb-i İdâdîsi Türkçe Muallim Vekilliği Sirak Kariyesi Pasaport Muayene Memurluğu Konya Vilayeti İnevi (Cihanbeyli) Nahiyesi Müdürlüğü Soroviç Nahiyesi Müdürlüğü Deşkat Nahiyesi Müdürlüğü Livadya Nahiyesi Müdürlüğü Alasonya Kazası Meclis İdaresi Görevlisi (Hukuki soruşturma ve tahkikat sürecinde) Çan Nahiyesi Müdürlüğü Kumkale Nahiyesi Müdürlüğü Memurin Kalemi Müdüriyeti
İbrahim Hakkı Bey	Dersaadet Birinci Hukuk Mahkemesi (25 Nisan 1902) Pirlepe Kazası Bidayet Mahkemesi Riyaseti
Mustafa Efendi	Müskirat Zahire Gümrüğü (19 Nisan 1900) Müskirat İcmal Mukayyidliği
Cafer Efendi	Avlonya Kazası Tapu Kitabeti (13 Eylül 1894) Premedi Tapu Kitabeti Avlonya Kazası Ziraat Bankası Sandığı Memurluğu
Talha Hilmi Efendi	Rumkale Kazası Beledi Tabibi (Ağustos/Eylül 1901) Birecik Kazası Beledi Tabibliği Debre Sancağı Beledi Tabibliği
İsmail Hakkı Efendi	Yanya Vilayeti Bidayet Mahkemesi İcra Dairesi (1898/1899) Yanya Vilayeti Bidayet Mahkemesi İcra Dairesi Bekaya Tahsil Memurluğu Margiliç Kazası Tahsilat Müfettişliği Loros Kazası Tahsilat Müfettişliği Preveze Sancağı Tahsilat Müfettişliği Margiliç Kazası Tahsil Memurluğu
Mehmed Fehim Efendi	Avlonya Memlehası (29 Mayıs 1896) Avlonya Memlehası Muvakkat Tuz Muhafaza Kolculuğu Preveze Düyûn-ı Umûmiyye Müdüriyeti Kantarcısı Preveze Düyûn-ı Umûmiyye Müdüriyeti Ambarcılığı Vekilliği Berat Düyûn-ı Umûmiyye İdaresi Kitabeti
Hamdi Efendi	Avlonya Rüsumat Müdüriyetine Kabul (24 Mart 1902) Avlonya Rüsumat Müdüriyeti İkinci Kitabeti Avlonya Rüsumat Müdüriyeti Kâtibi ve Manifesto Memurluğu

Rüstem Efendi	Selanik Emtia-i Dâhiliye Gümrüğü Sahil Muhafaza Memurluğu (11 Aralık 1907)
Müderriszâde Ali Rıza Efendi	Yanya Vilayeti Maiyet Memurluğu (11 Eylül 1906) Delvine Kazası Kaymakam Vekilliği Akseki Kazası Kaymakamlığı Ilgın Kazası Kaymakamlığı Bozkır Kazası Kaymakamlığı
Salih Hilmi Efendi	Mesabelek Nahiyesi Kitabeti (1907/1908)
İbrahim Hakkı Bey	Pogon Kazası Bidayet Mahkemesi Müddeiumumi Muavinliği (7 Eylül 1909)
Faik Ali Efendi	Manastır Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezî Muhabere Memurluğu (1904/1905)
Mehmed Zihni Efendi	Narda Şehbenderhanesi Kançılarlığı (9 Nisan 1907)

Tablo 4. incelendiğinde görev alanı en geniş memurlardan biri, İsmail Kemal Bey'dir. Bu durum yaklaşık kırk yılı aşkın bir süreye yayılan ve merkezî bürokrasiden taşra idaresine uzanan çok yönlü bir kamu hizmeti kariyerine işaret etmektedir. Bu kişinin Trablusgarp ve Beyrut gibi önemli vilayetlere vali olarak tayini, bireysel düzeyde taşradan merkeze yönelen kariyer yükselişinin dikkat çekici bir örneğidir. Bu tür görevler hem idari kapasite hem de siyasi güven açısından yüksek nitelikler gerektirmektedir. Dolayısıyla bu atamalar, ilgili şahsın devlet nezdindeki itibarı ve yetkinliği hakkında fikir vermektedir.

İsmail Kemal Bey'in görevlerinin dağılımına bakıldığında ise toplamda 25 farklı pozisyonda bulunduğu ve bunların büyük bir kısmının Balkanlar, Anadolu ve Arap vilayetlerinde geçen mutasarrıflık, komisyon üyeliği ve valilik gibi farklı pozisyonlar olduğu görülmektedir. Bu tablo, söz konusu memurların özellikle taşra idaresinde yoğun bir şekilde istihdam edildiğini göstermektedir. Buna ek olarak Tuna Vilayeti'nde üstlendiği mektupçu kalemi mümeyyizliği, gazete muharrirliği, ecnebiye müdürlüğü ve meclis-i idare baş kitabeti gibi görevler, aynı vilayet içinde çok kademeli bir kariyer basamağı izlendiğini göstermektedir. Bu süreklilik, taşra içi kurumsal rotasyon ve terfi mekanizmalarının işleyişine dair örnek teşkil etmektedir. Görevlerin türlerine göre dağılımı incelendiğinde, dış hizmet (Paris Sefareti), merkezî bürokrasi (Bâbıâli, Şûrâ-yı Devlet, Hariciye) ve yasama organı (Meclis-i Mebusan) gibi üst düzey birimlerde de yer aldığı tespit edilmiştir. Bu gelişim, onu klasik taşra memurluğunun ötesinde, merkez ve taşra arasında geçişken bir kariyer profiline sahip kılmaktadır.

Memurların görev yaptığı bölgeler başta Yanya, Avlonya, Preveze, Selanik ve Tuna vilayetleri olmak üzere, geniş bir Rumeli coğrafyasına yayılmıştır. Görev türlerine bakıldığında, toplam 31 memurun yedisi, kariyerlerinin önemli bir bölümünü rüsumat memuriyetlerinde, üçünün tahsilat müfettişliği veya memurluğunda, ikisinin gümrük hizmetlerinde ve Düyûn-ı Umûmiyye İdaresi'nde ve bir kişinin de Reji İdaresi'nde görev aldığı tespit edilmiştir. Memurların yaklaşık 15'inin bu mali-idari kurumda istihdam edilmesi, bu taşra kentinin bürokratik üretiminde mali-idari alanlara belirli bir yönelim olduğunun göstergesidir.

Memurlardan üçü, kaymakamlık görevine kadar yükselmiştir. Mülkiye hiyerarşisi içinde kaymakamlık, taşrada nüfuz ve yetkinin zirvesini temsil ettiğinden bu kişilerin kariyerleri taşradan merkeze doğru dikey bir hareketlilik örneği sunmaktadır. En çok kaymakamlık yapan memur ise altı farklı yerle Abdullah Efendi'dir. Kayıtlarda üç memurun nahiye müdürlüğü görevinde bulunduğu görülmektedir. Nahiye müdürlüğü, Osmanlı taşra teşkilatında kaza altı birimler düzeyinde yürütülen yerel idare sorumluluğunu ifade etmektedir. Bu pozisyonlar hem merkezle taşra arasındaki bürokratik irtibatı sağlayan hem de yerel düzeyde düzenin idamesinden sorumlu olan kritik ara kademelerdir.

Memurlar arasında Tompayiçi Efendi'yle Ali Rıza Efendi'nin Çiftlikat-ı Hümayun'da, Osman Nuri Efendi (BOA, DH.SAİDd. 149/129) ile Mehmed Neşet Paşa'nın ise Emlak-ı Hümayun İdaresi'nde görev yapmış olması, bu taşra yerleşiminin saraya ait mülklerin idaresiyle ilişkili bürokratik alanlara da belirli ölçüde insan kaynağı sağladığını göstermektedir. Bazı memurlar ise merkezî idarede önemli mevkilere ulaşmıştır. Nitekim İsmail Kemal Bey'in Bâbıâli Tercüme Odası'ndan başlayarak Meclis-i Mebusan'a kadar yükselmesi dikkat çekicidir. Bu tür kariyer rotaları, taşralı bir memurun uygun eğitim ve

bürokratik yetkinlikle merkeze ulaşabileceğini göstermektedir. Mehmed Neşet Paşa, Mehmed Süreyya Bey, İsmail Kemal Bey Şûrâ-yı Devlet'te görev yapmıştır.

Fahri ve muvakkat memuriyetler, taşra memurlarının bürokratik çevreye uyumu açısından dikkate değerdir. Özellikle Avlonya ve Preveze'deki Düyûn-ı Umûmiyye, rüsumat ve memleha memuriyetleri bu kapsamdadır. Bu görevler, sabit bir maaşın yanında mahallî tanınırlık ve terfi potansiyeli sağlayarak memurların kalıcı atamalarına zemin hazırlamıştır. Memurlardan çok azı eğitim, posta telefon telgraf, tıp veya adliye sahasında görev yapmıştır. Bu oran, memurların eğitimli olsa da daha çok mali-idari hizmetlerde istihdam edildiğini ortaya koymaktadır. Hukuk hizmetlerinde görev alan İbrahim Hakkı Bey'in bidayet mahkemesi riyasetine kadar yükselmesi dikkate değerdir.

SONUÇ

Bu çalışma, Avlonyalı memurların Sicill-i Ahvâl kayıtlarına dayanarak bireysel biyografi verilerinden hareketle Osmanlı bürokratik yapısına dair tespitleri ortaya koymaya çalışmıştır. Söz konusu memurların doğum yerleri, ailevi geçmişleri, eğitim süreçleri ve dil becerileri üzerinden yapılan değerlendirmeler, geç Osmanlı Dönemi'nde taşra kökenli bireylerin bürokrasiye katılım biçimlerine dair bazı ipuçları sunmuştur. Memurların büyük kısmının babalarının ilmiye, eşraf ya da tarikat çevrelerine mensup olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlam, ailevi ve toplumsal mensubiyetlerin, bireylerin devlet hizmetine yönelmesinde etkili olduğuna işaret etmektedir.

Memurların eğitim bilgileri, klasik ve modern öğretim kurumlarının bir arada varlığını sürdürdüğünü ve bazı memurların mesleki formasyonlarını pekiştiren öğrenim süreçlerine tabi tutulduklarını göstermektedir. Rüşdiye, idâdî ve Mekteb-i Mülkiyye gibi kurumlarla medrese veya özel hoca aracılığıyla yürütülen eğitim biçimlerinin bir arada bulunması, Osmanlı bürokrasi adaylarının farklı bilgi ve becerilerle donatılma çabasını yansıtmıştır. Eğitim derecelerine dair kullanılan ifadeler, yalnızca formel tahsilin değil, aynı zamanda bireyin bu süreci ne ölçüde başarıyla tamamladığını da göstermesi bakımından önemlidir.

Dil becerileri bağlamında Arapça ve Farsça gibi klasik İslami dillerin yanı sıra Fransızca, Rumca, İtalyanca ve Arnavutça gibi Batı ve yerel dillerin bilinmesi, bu memurların görev yaptıkları çok dilli ve kültürlü ortamlarda iletişim becerilerini geliştirdiğinin göstergesidir. Bu tür çok dillilik, bürokratik işlevlerini yerine getirirken yerel halkla temas kurma ve resmî belgeleri anlama gibi alanlarda katkı sağlamıştır. Diğer taraftan bazı memurların yalnızca idari faaliyetlerle sınırlı kalmayıp ilmî ve entelektüel çalışmalarda da bulunduğu gözlemlenmiştir.

Memurların görev geçmişleri incelendiğinde ise taşra kökenli bireylerin devlet düzeyindeki idari yapıya nasıl dâhil olduklarına dair dikkat çekici ipuçları vardır. Elde edilen veriler, Avlonya doğumlu memurların görev sahalarının yalnızca kendi yöreleriyle sınırlı kalmadığını, aksine Rumeli başta olmak üzere Anadolu ve Arap vilayetlerini de kapsayan geniş bir coğrafyada görev yaptıklarını göstermektedir. Örnek bir kariyer profili olarak öne çıkan İsmail Kemal Bey'in, mütevazı bir başlangıçtan itibaren dış temsilcilik, mebusluk ve valilik gibi üst düzey görevlere kadar yükselmesi, bireysel ölçekte taşradan merkeze doğru yönelen sosyal hareketlilik eğilimini görünür kılmıştır. Benzer şekilde bazı memurların Şûrâ-yı Devlet gibi merkezî karar organlarında ya da Düyûn-ı Umûmiyye İdaresi gibi yarı özerk yapılarda görev üstlenmiş olmaları, söz konusu yönelimin başka bir göstergesidir.

Sonuç olarak; Avlonya gibi taşra yerleşimlerinin yetiştirdiği memurların kariyer örüntüleri, merkez-taşra ilişkilerinin yalnızca kurumsal düzeyde değil, bireysel hareketlilik yoluyla da şekillendiğini göstermektedir. Her ne kadar incelenen örnek sayısı sınırlı da olsa bu bulgular, taşra kökenli bireylerin Osmanlı bürokrasisi içinde çeşitli derecelerde temsiliyet bulabildiklerini ve zaman zaman yüksek düzeyde sorumluluklar üstlenebildiklerini ortaya koymaktadır.

Extended Abstract

Situated between Sazan Island and the Karaburun Peninsula, Vlorë has long held strategic importance due to its natural harbor. This study examines the bureaucratic careers and social backgrounds of 31 Ottoman officials born in Vlorë, based on the Sicill-i Ahvâl Registers, official personnel records compiled between 1879 and 1909. Of these officials, 30 were Muslims and one was Greek Orthodox, reflecting the significant Islamization of the local Albanian population under Ottoman rule. The analysis demonstrates that familial background and social networks, particularly ties to religious, scholarly, or administrative elites, played a crucial role in facilitating entry into state service. The presence of individuals from prominent lineages, including descendants of Sinan Pasha, further indicates a degree of dynastic continuity within the bureaucracy. Through a combination of prosopographical analysis and institutional history, this article sheds light on how provincial actors from the western Balkans, particularly Albanians, were incorporated into the Ottoman administrative structure during the empire's late reform period.

The educational backgrounds of these 31 bureaucrats reflect a blend of traditional Islamic instruction and modern Western-style education. Most began their studies in sıbyân or ibtidâî schools and progressed through rüşdiye and idâdî institutions, with some attending elite academies such as the Mekteb-i Mülkiye and Dârülmuallimîn. Others received instruction from private scholars or attended minority institutions like the Greek Josimia School. Their education fostered multilingual proficiency in Arabic, Persian, French, Italian, Greek, and Albanian, equipping them to act not only as administrators but also as intellectual intermediaries in the empire's multilingual Balkan provinces. Many also engaged in legal, philosophical, and scientific discourses, exemplifying the hybrid intellectual formation characteristic of late Ottoman bureaucrats and reflecting broader shifts in the educational and administrative spheres of the period.

Personnel records also illustrate how individuals from peripheral regions such as Vlorë could attain prominence within the imperial administration. Their assignments extended far beyond their place of birth, often concentrating in strategic Rumelian locales like Ioannina and Preveza. Many held key fiscal and administrative roles in taxation, customs, and imperial estate management, pointing to a provincial specialization in financial governance. Figures like İsmail Kemal demonstrate patterns of vertical mobility, with careers advancing from local offices to central institutions and diplomatic positions. Several officials served as governors, district administrators, or members of parliament, highlighting diverse trajectories of advancement. The occurrence of temporary or honorary appointments suggests transitional roles in the broader process of provincial integration. These findings underscore the permeability of the Ottoman bureaucratic system; whereby provincial elites were able to access central authority and contribute to the maintenance of imperial governance.

Finally, an analysis of recruitment patterns, entry ages, and salary data reveals consistent trends in bureaucratic employment. The average entry age was 24.8, with nearly half of the officials beginning their careers before the age of 25. Most were recruited either through salaried appointments or the mülâzemet (apprenticeship) system, reflecting the varied mechanisms through which officials entered service. Salaries ranged widely, from 50 to 35,000 kuruş (Ottoman piastres), indicating a pronounced hierarchical differentiation linked to rank and function. Senior administrators such as governors and council members earned the highest wages, while lower-ranking officials in technical or subordinate roles received significantly less. This variation reveals the extent of socioeconomic stratification within the Ottoman bureaucracy and suggests that remuneration functioned as a key instrument for reinforcing administrative hierarchy and incentivizing elite integration into the state apparatus.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Babıali Evrak Odası Evrakı (BEO): 1705/127811; 1711/128262.

Dâhiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri (DH.SAİDd.): 1/198; 147/63; 45/327; 24/471; 47/329; 7/537; 149/35; 77/137; 171/373; 16/177; 127/435; 149/129; 17/139; 31/391; 77/91; 143/97; 163/37; 111/69; 112/323; 183/171; 195/113; 106/469; 164/89; 117/327; 161/511; 171/117; 164/499, 154/369; 173/241; 160/451; 145/67.

Yıldız Perakende Evrakı Adliye ve Mezahib Nezareti Maruzatı (Y.PRK.AZN): 22/3.

Araştırma ve İnceleme Eserler

Akyıldız, A. (1993). *Tanzimat dönemi Osmanlı merkez teşkilâtında reform (1836-1856).* Eren.

Akyıldız, A. (2012). *Osmanlı bürokrasisi ve modernleşme.* İletişim.

Akyüz, Y. (2007). *Türk eğitim tarihi M.Ö. 1000- M.S. 2007.* Pegem.

Atabay, A. M. (2023). Sicill-i Ahvâl defterlerine göre Osmanlı bürokrasisinde görev yapan İşkodralı devlet memurları. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (11) 1, 122-149.

Bilmez, B. & Clayer, N. (2016). A Prosopographic study on some 'Albanian' deputies to the first Ottoman Parliament. *The First Ottoman Experiment in Democracy.* C. Herzog, M. Sharif (Ed.) Würzburg: Ergon Verlag Würzburg In Kommission 151-185.

Birecikli, İ. B. (2009). Avlonyalı İsmail Kemal Bey'in siyasi faaliyetleri (1870-1908). *Gazi Akademik Bakış,* (3) 5, 95-122.

Birecikli, İ. B. (2019). Avlonyalı İsmail Kemal Bey'in bağımsızlık mücadelesi 1912-1914, *Tarih Okulu Dergisi,* Yıl: 12, S. XLI, 592-620.

Birecikli, İ. B. (2020). Avlonyalı İsmail Kemal Bey'in Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda tokatlanması hadisesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi,* (18) 36, 139-163.

Çadırcı, M. (1991). *Tanzimat döneminde Anadolu kentlerinin sosyal ve ekonomik yapıları.* Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Erbay, H. İ. (Ed.). (2023a). *1877 Meclis-i Âyan ve Meclis-i Mebusan albümü*. TBMM Basımevi.

Erbay, H. İ. (Ed.). (2023b). *1908 Meclis-i Mebusan albümü.* TBMM Basımevi.

Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehemmed Zıllî. (2011). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi 7. kitap Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 308 numaralı yazmanın transkripsiyonu-dizini.* Y. Dağlı, S. A. Kahraman, R. Dankoff (Haz.) Yapı Kredi.

Findley, C. V. (2011). *Kalemiyeden mülkiyeye Osmanlı memurlarının toplumsal tarihi.* Gül Çağalı Güven (Çev.) Tarih Vakfı Yurt.

Güneş, M. (2024). Sicill-i Ahvâl defterlerine göre Osmanlı Devleti'nde görev yapan Akşehir doğumlu memurlar [1879-1913]. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi,* (22), 104-130.

İnbaşı, M. (2019). Avlonya Sancağı ve yönetimi (1750-1800). *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi,* (6) 14, 143-154.

İsmail Kemal Bey. (2007). *İsmail Kemal Bey'in hatıratı.* S. Story (Ed.), A. İslamoğulları, R. Hoxha (Çev.) Tarih Vakfı.

Karabıyık, H. (2024). Sicill-i Ahvâl defterlerinde kayıtlı İskilipli devlet adamları. *XIX. Türk Tarihi Kongresi (Kongreye Sunulan Bildiriler III. Cilt-II. Kısım)*, 3-7 Ekim 2022, A. Kaymak, S. Eren, S. Nurdan, K. Günay, M. Özler (Yay. Haz.) Ankara: TTK, 1081-1104.

Kiel, M. (1991). Avlonya. *TDV İslâm Ansiklopedisi,* (C. 4, 118-120), Türkiye Diyanet Vakfı.

Kodaman, B. (1991). *Abdülhamid Devri eğitim sistemi.* Türk Tarih Kurumu.

Ljuljanović, D. (2022). Geç Osmanlı Döneminde Vlora (Avlonya) ailesi ve Vlora ailesinin Makedonya meselesine dair görüşleri (1878-1912). *Toplumsal Tarih Akademi,* (1), 22-39.

Ortaylı, İ. (2018). *İmparatorluğun en uzun yüzyılı.* Kronik.

Özger, Y. (2015). Sicill-i Ahvâl defterlerinde kayıtlı Bayburtlu Osmanlı devlet adamları. *History Studies,* (7) 4, 69-85.

Pakalın, M. Z. (2023). *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü III.* Millî Eğitim Bakanlığı.

Polat, M. (2022). Sicill-i Ahvâl defterlerine göre Osmanlı bürokrasisindeki İnegöllü memurlar. *International Journal of Social Inquiry,* (15) 2, 611-625.

Saraç, H. (2019). *Sicill-i Ahvâl defterine göre Osmanlı'nın son devrinde Rizeli devlet adamları.* Konya: Eğitim.

Sarıyıldız, G. (2004). *Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kuruluşu ve işlevi (1879-1909).* Der.

Seyitdanlıoğlu, M. (2019). İmparatorluktan cumhuriyete yargı. *Adalet Dergisi,* (62-63), 15-32.

Somel, S. A. (2015). *Osmanlı'da eğitimin modernleşmesi (1839-1908) İslâmlaşma, otokrasi ve disiplin.* İletişim.

Tekdal, D. (2020). Osmanlı taşrasında görevli memurların durumuna dair bir örnek: Sicill-i Ahvâl kayıtları ışığında Malatya doğumlu memurlar. *Tarih Okulu Dergisi,* (44), 83-128.

Tekeli, İ. ve İlkin, S. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu'nda eğitim ve bilgi üretim sisteminin oluşumu ve dönüşümü.* Türk Tarih Kurumu.

Ünal, M. A. (2011). *Osmanlı tarih sözlüğü.* Paradigma.

Ünlü, M. ve Yadi, A. (2023). Sicill-i Ahval kayıtlarına göre Menlik doğumlu devlet adamları. *XIV. Uluslararası Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Kongresi (Bildirileri),* B. Kocaoğlu (Ed.) 26 Kasım 2022, Samsun: Samsun Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Derneği Kültür Yayınları Serisi:16, 95-108.

Ünsal, Z. (2021). *Sicill-i Ahvâl kayıtlarına göre Orta Anadolu (Nevşehir, Kırşehir, Niğde ve Aksaray) doğumlu gayrimüslim Osmanlı devlet memurları (*Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

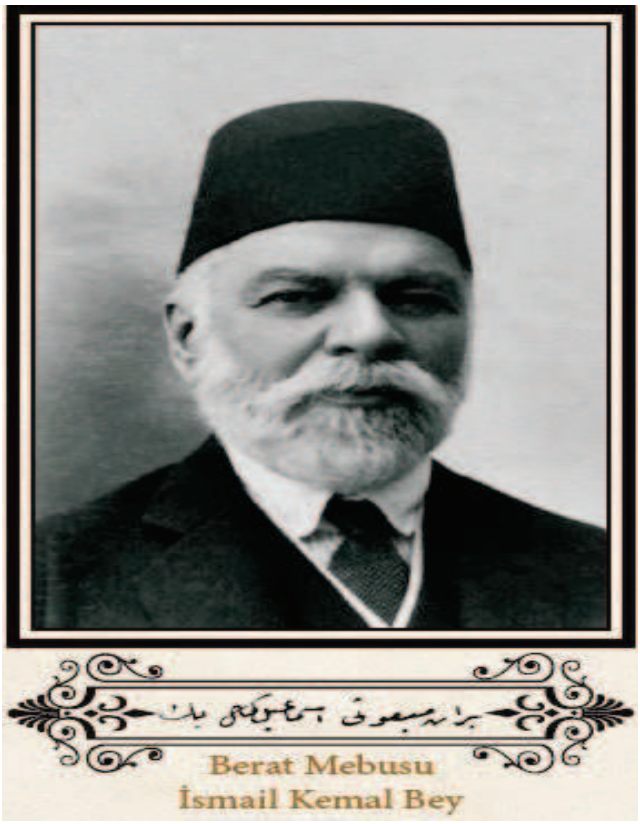
Yadi, A. (2012). Sicill-i Ahvâl defterlerine göre Ordu doğumlu memurlar. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi,* (3) 6, 300-312.

Elektronik Kaynaklar

URL 1: https://www.bankofalbania.org/Currency/Banknotes_in_circulation/500_Lek/ (erişim tarihi: 20.08.2025).

URL 2: https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b10104098m.r=VLORE?rk=64378;0 (erişim tarihi: 26.08.2025).

EKLER

EK-1. İsmail Kemal Bey'in fotoğrafı (Erbay, 2023b, s. 72): Berat Mebusu İsmail Kemal Bey (1844 Avlonya-Perugia, İtalya 1919), modern Arnavutluk'un kurucusu ve bağımsızlık bildirgesinin başyazarıdır. Ailesi, Osmanlı bürokratik ve siyasal elitleri arasında tanınmış kişiler barındırmaktadır. Sadrazam Mehmed Ferid Paşa ile politikacı Süreyya Bey bunlar arasında yer almaktadır. İlk öğrenimini memleketinde tamamlayan İsmail Kemal, ardından Yanya'daki Rum lisesi Zosimea'da eğitim görmüş ve İstanbul'daki Mekteb-i Hukuk'tan mezun olmuştur. 21 Kasım 1908'de 57 oy alarak Berat'tan Osmanlı Meclis-i Mebusanı'na seçilmiş, burada Layiha Encümeni Reisliği görevini yürütmüştür. 1912-1914 yılları arasında Arnavutluk'un ilk başbakanı ve dışişleri bakanı olarak görev yapan İsmail Kemal Bey, Birinci Dünya Savaşı sırasında Paris'te sürgün hayatı yaşamıştır. 1918'de Arnavutluk'taki bağımsızlık hareketine destek sağlamak amacıyla İtalya'ya gitmiştir. Ancak İtalyan hükümeti tarafından ülkeden ayrılması engellenmiş ve Perugia'da bir otelde isteği dışında ikamet etmek zorunda kalmıştır. Burada geçirdiği bir kalp krizi sonucunda hayatını kaybetmiştir. Naaşı daha sonra Avlonya'ya götürülerek bir Bektaşi tekkesine defnedilmiştir (Erbay, 2023b, s. 126; BOA, DH.SAİDd. 24/471).

EK-2. Ön Yüzünde İsmail Kemal Bey'in portresi ve 1912 Arnavutluk Bağımsızlık Bildirgesi'ne ait semboller bulunan 500 lek değerindeki Arnavut banknotu

(https://www.bankofalbania.org/Currency/Banknotes_in_circulation/500_Lek/).

EK-3. 1877 tarihli bir harita, Osmanlı idari coğrafyasının merkezlerinden biri olan Avlonya'yı da göstermektedir (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b10104098m.r=VLORE?rk=64378;0).

Makale Bilgileri:	
Etik Kurul Kararı:	*Etik Kurul Kararından muaftır.*
Katılımcı Rızası:	*Katılımcı yoktur.*
Mali Destek:	*Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.*
Çıkar Çatışması:	*Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.*
Telif Hakları:	*Çalışmada kullanılan görsellerle ilgili telif hakkı sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.*
Article Information:	
Ethics Committee Approval:	*It is exempt from the Ethics Committee Approval*
Informed Consent:	*No participants.*
Financial Support:	*The study received no financial support from any institution or project.*
Conflict of Interest:	*No conflict of interest.*
Copyrights:	*The required permissions have been obtained from the copyright holders for the images and photos used in the study.*